

4/2019

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů, v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Petr Barták
petr.bartak@nsoud.cz, +420 541 539 523

Jan Bena
jan.bena@nsoud.cz, +420 541 593 161

Lukáš Boháček
lukas.bohacek@nsoud.cz, +420 541 593 137

Katalin Deák
katalin.deak@nsoud.cz, +420 541 593 480

Lívia Ivánková
livia.ivankova@nsoud.cz, +420 541 593 271

Ladislav Kováč
ladislav.kovac@nsoud.cz, +420 541 593 519

Jan Strya
jan.strya@nsoud.cz, +420 541 593 585

KONTAKT

 Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

 Burešova 20
657 37 Brno

 +420 541 593 480

 international@nsoud.cz

 www.nsoud.cz

SOCIAL

BULLETIN

**SOUČÁSTÍ REFERENČNÍHO RÁMCE A KRITÉRIEM PŘEZKUMU
SPOLKOVÉHO ÚSTAVNÍHO SOUDU BUDE DO BUDOUCNA
ROVNĚŽ LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE**
SPOLKOVÝ ÚSTAVNÍ SOUD (STR. 5)

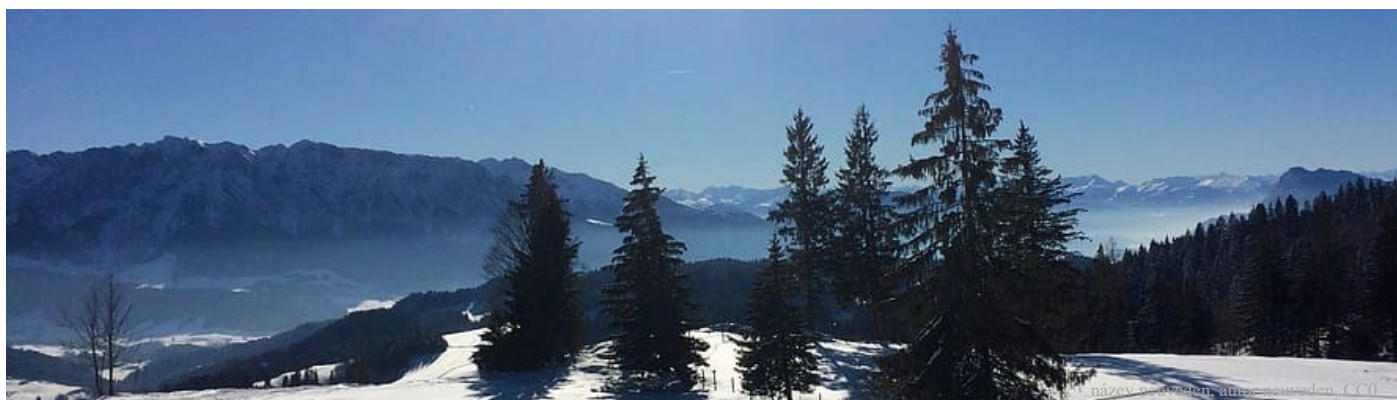
ZMRAZENÍ MAJETKU A ZÁRUKY PROTI JEHO NEPŘIMĚŘENOSTI
APOSTOLOVI (STR. 12)

**NESPRÁVNÉ UMÍSTNĚNÍ JMÉNA TŘETÍ OSOBY VEDLE
FOTOGRAFIE STĚŽOVATELKY**
VUČINA (STR. 15)

**K ROZLIŠENÍ PRAVIDEL MEZINÁRODNÍ PŘÍSLUŠNOSTI V REŽIMU
NAŘÍZENÍ BRUSEL I BIS A MONTREALSKÉ ÚMLUVY**
GUAITOLI (STR. 20)

**K PROTIPRÁVNOSTI ROZDÍLNÉHO SNÍŽENÍ VĚKOVÉ HRANICE
ODCHODU DO DŮCHODU POLSKÝCH SOUDCŮ PODLE JEJICH
POHLAVÍ A S TÍM SPOJENÁ MOŽNOST OVLIVŇOVÁNÍ
JUSTICE MOCÍ VÝKONNOU**
KOMISE (STR. 21)

ÚVODNÍK

Milí čtenáři,

představujeme Vám letošní poslední číslo našeho čtvrtletníku mapujícího dění v oblasti evropského práva. I v tomto vydání naleznete zajímavá rozhodnutí vrcholných evropských soudů, Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie.

Německý Spolkový ústavní soud se v anotovaných rozhodnutích blíže zabývá svým referenčním rámcem a kritériem přezkumu v kontextu práva Evropské unie. Rozhodl, že do budoucna bude v případech plně harmonizované úpravy právem EU přímo aplikovat Listinu základních práv EU a nikoli německý základní zákon, přičemž vůbec poprvé tak i zároveň učinil. Naopak v situaci, kdy o plně harmonizovanou úpravu právem EU nepůjde, bude (s drobnou výjimkou) obecně aplikovat pouze základní zákon, u něhož lze vycházet z domněnky, že dodržuje úroveň lidskoprávní ochrany vyžadovanou Listinou základních práv EU.

Evropský soud pro lidská práva se ve věci *Vučina proti Chorvatsku* mimo jiné zabýval posouzením toho, zda zveřejnění fotografie osoby a její nesprávné označení může představovat porušení práva na respektování soukromého života. Dospěl k závěru, že s ohledem na kontext případu, kdy daná osoba byla vyfotografována na veřejném koncertu, v označení fotografie byla zaměněna za nekonfliktní osobu a článek jako celek nebyl negativní, k porušení Úmluvy nedošlo. Vaší pozornosti by pak nemělo uniknout ani rozhodnutí ve věci *Apostolovi proti Bulharsku*, ve kterém Evropský soud pro lidská práva dospěl k závěru, že při zmrazení majetku osob musí vnitrostátní soudy postupovat tak, aby toto opatření nezpůsobilo osobě více škody než tu, která z něj nevyhnutelně vyplývá.

Soudní dvůr Evropské unie opětovně řešil situaci v Polsku. Ve svém rozhodnutí ve věci *Komise proti Polsku* dospěl konkrétně k závěru, že snížení věkové hranice odchodu do důchodu polských soudců podle jejich pohlaví je diskriminační. Stejně tak řízení vztahující se ke snížení věkové hranice odchodu do důchodu, resp. nastavení hmotněprávních a procesních podmínek tohoto řízení, může vyvolávat oprávněné pochybnosti vzhledem k neovlivnitelnosti soudců. Soudní dvůr se dále věnoval například ve věci *Guañoli a ostatní* rozlišení pravidel mezinárodní příslušnosti v režimu nařízení Brusel Ibis a Montrealské úmluvy.

Příjemné čtení a pouze to nejlepší v novém roce Vám přeje

redakce Bulletinu

OBSAH

JUDIKATURA EVROPSKÝCH NEJVYŠŠÍCH SOUDŮ

Francie: Rozsah zásady poctivosti při získávání důkazů policistou jednajícím pod pseudonymem	... 4
Německo: Součástí referenčního rámce a kritériem přezkumu Spolkového ústavního soudu bude do budoucna rovněž Listina základních práv Evropské unie	... 5
Spojené království: Investiční banka porušila svoji povinnost péče vůči obchodní společnosti, když dostatečně nezkontrolovala podezřelé příkazy k platbě z účtu dané společnosti vedeného u této banky	... 8

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Adamčo: Použití možné účelové výpovědi svědka v trestním řízení jako hlavního důkazu musí být doprovázeno dostatečnými zárukami celkové spravedlnosti a férovosti řízení	... 11
Apostolovi: Zmrazení majetku a záruky proti jeho nepřiměřenosti	... 12
López Ribalda: Kameronův dohled nad zaměstnanci bez jejich vědomí v případě podezření z krádeží	... 14
Vučina: Nesprávné umístění jména třetí osoby vedle fotografie stěžovatelky	... 15

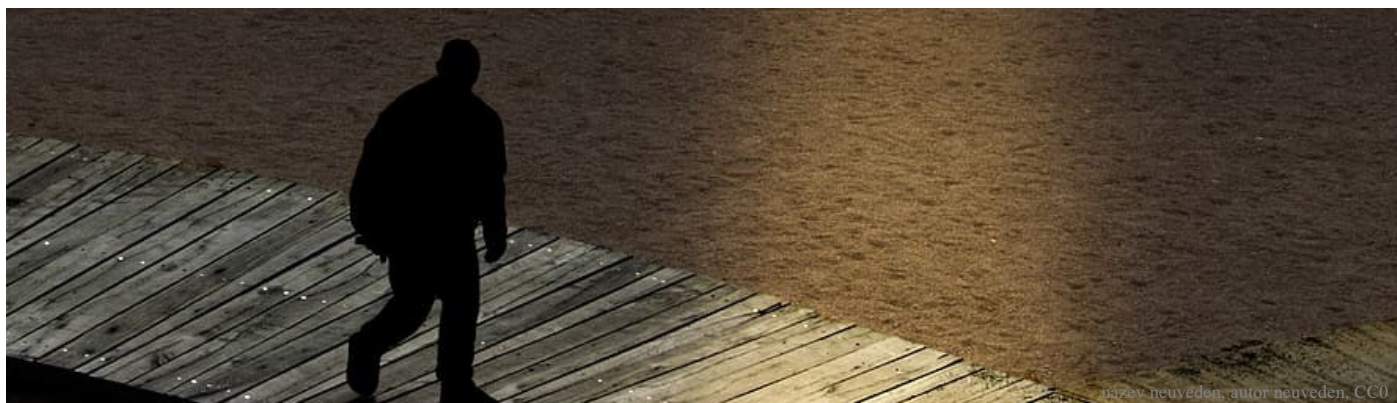
JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

A.K., CP, DO: Požadavky na nezávislost a nestrannost kárného kolegia Nejvyššího soudu Polska	... 17
DK: Povinnost unesení důkazního břemene při rozhodnutí o vazbě ve vztahu ke směrnici, která upravuje některé aspekty presumpce neviny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem	... 19
Guaitoli a ostatní: K rozlišení pravidel mezinárodní příslušnosti v režimu nařízení Brusel I bis a Montrealské Úmluvy	... 20
Evropská komise: K protiprávnosti rozdílného snížení věkové hranice odchodu do důchodu polských soudců podle jejich pohlaví a s tím spojená možnost ovlivňování justice mocí výkonnou	... 21
Kanyeba, Nijs a Dedrooga: Povaha právního vztahu mezi cestujícím a železniční společností v případě nezakoupení cestovního dokladu a případná moderace smluvní pokuty jako důsledek ujednání zneužívající povahy	... 23

MONITORING LITERATURY

... 24

JUDIKATURA NEJVYŠŠÍCH SOUDŮ

Francie: Kasační soud

Rozsudek č. 650 ze dne 9. prosince 2019 (18-86.767)

Rozsah zásady poctivosti při získávání důkazů policistou jednajícím pod pseudonymem

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Kasační soud Francie se ve svém rozsudku ze dne 9. prosince 2019 ve věci č. 650 (18-86.767) zabýval otázkou rozsahu zásady poctivosti při získávání důkazů v trestních věcech. Dospěl k závěru, že metoda, kdy představitel orgánu veřejné moci vystupoval pod pseudonymem, aby tak odhalil trestný čin nebo identifikoval jeho pachatele, nepředstavuje sama o sobě porušení zásady poctivosti při získávání důkazů. Dospěl k závěru, že na to, aby došlo k zásahu do této zásady, musí jít o takový postup, kterým dochází k obcházení nebo odklonění se od procesního pravidla, jehož cílem nebo účinkem je narušit postup při vyhledávání důkazů a to zásahem do některého ze základních práv nebo záruk podezřelé nebo obviněné osoby.

Rozhodnutí Kasačního soudu Francie se týká mediálně známé osobnosti, která 8. června 2015 podala na policii trestní oznámení z důvodu, že byla předmětem pokusu o vydírání, v rámci kterého mělo dojít k pohrožení rozšiřováním video nahrávky se sexuálním obsahem, na které se tato známá osoba objevila. V průběhu vyšetřování vedl příslušník policejního sboru na základě pokynů státního zástupce vyjednávání jménem poškozeného pod pseudonymem „Lukas“ zastírající přitom své povolání policisty. Dne 14. října 2015 došlo k obvinění několika osob pro vydírání či jeho pokus a pro zločinné spolčení. Podstatou obvinění bylo, že došlo ke zosnování a organizování zločinného projektu, v rámci kterého jedna z osob získala videozáznam a další osoby vedly vyjednávání s cílem získat finanční prostředky výměnou za nešíření nahrávky či se na páčání trestné činnosti podílely jiným způsobem. Obvinění následně rozporovali postup při získávání důkazů, jelikož policista, který vedl vyjednávání jako zástupce oběti pod pseudonymem „Lukas“, měl vyprovokovat spáchání trestného činu, čímž mělo být zasazeno do zásady poctivosti. Rozsudkem ze dne 16. prosince 2016 vyšetřovací senát ve Versailles odmítl tuto argumentaci. Odvolací řízení toto rozhodnutí potvrdilo. Obviněné osoby následně podaly dovolání, o kterém rozhodoval Kasační soud v rámci plenárního zasedání.

Pro Kasační soud se tak jednalo o příležitost objasnit judikaturu o rozsahu povinnosti „poctivosti“ při získávání důkazů v trestních věcech. Podle vnitrostátního práva se ve smyslu čl. 427 trestního řádu trestné činy prokazují jakýmkoli důkazy a soudce se při rozhodování věci řídí svým vnitřním přesvědčením. Uvedená svoboda dokazování ovšem není absolutní a je nevyhnutelně omezena ústavně zaručenou zásadou zákonnosti. Dalším omezením této svobody je zásada poctivosti - trestní senát u Kasačního soudu již konzistentně uvádí, že zásada poctivosti při získávání důkazů v trestních věcech se neaplikuje u důkazů předložených před soudem soukromými osobami, ale vztahuje se pouze na veřejné orgány odpovědné za vyšetřování a stíhání.

Z judikatury Kasačního soudu pak vyplývá, že použití vychytralosti nebo lsti představitelem orgánu veřejné moci je nepoctivé, pokud má za cíl nebo důsledek přimět osobu ke spáchání trestného činu, a to tak, že pokud by taková metoda nebyla použita, nedošlo by ani ke spáchání trestného činu. „Policejní provokace“ je na druhé straně přípustná, pokud směřuje pouze k odhalení existence protiprávního jednání, aby se tak umožnilo jeho prokázání nebo aby se zastavilo v jeho pokračování. Judikatura trestního senátu postihuje i obcházení nebo odklonění se od procesního pravidla použitého vyšetřovateli při získávání důkazů.

V této souvislosti lze připomenout rozhodnutí Kasačního soudu ve věci, kde došlo k odposlechu a zaznamenávání rozhovorů dvou osob bez jejich vědomí, které se nacházely v sousedících celách během jejich zajištění policií. Kasační soud takovou metodu vyšetřování považoval za nepoctivou, jelikož zasáhla do práva nevypovídat a nepřivodit si trestní stíhání a proto došlo k zásahu do práva na spravedlivý proces. V jiné věci ovšem Kasační soud nepovažoval za nepoctivou situaci, kdy úloha policisty byla pouze pasivní a jeho jednání nemělo skutečný vliv na záznam ze soukromé komunikace. S ohledem na uvedenou judikaturu týkající se zásady poctivosti získávání důkazů je

pro Kasační soud při posouzení použitého postupu rozhodnou povaha jednání vyšetřovatelů.

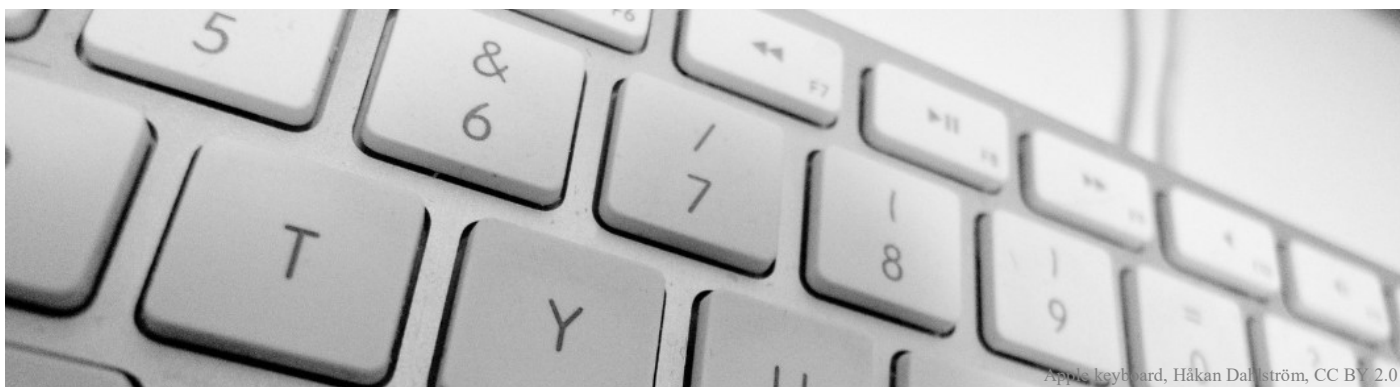
V projednávané věci namítaly obviněné osoby použití metody, která byla kombinací několika jednání. Namítaly zejména to, že policista jednal jako zástupce poškozeného s použitím pseudonymu a že měl účast na telefonních rozhovorech, ze kterých některé byly iniciovány samotným vyšetřovatelem. Kasační soud tak následně rozhodoval zejména o dvou námitkách souvisejících se zásadou poctivosti při získávání důkazů. První námitka se týkala vyprovokování spáchání trestného činu a druhá použití údajně nepoctivé metody vyšetřování.

Ve vztahu k první námitce Kasační soud nejprve uvedl, že každá provokace ke spáchání trestného činu ze strany představitelů veřejných orgánů představuje porušení zásady poctivosti důkazů. Podle Kasačního soudu se vyšetřovací senát detailně zabýval skutky obviněných předtím, než policista zasáhl jako prostředník. Vyšetřovací senát shledal, že uvedené skutky představovaly pokus o vydírání ještě před tímto zásahem. Vyšetřovatel tak žádným způsobem neinicioval spáchání trestného činu. Vzhledem k těmto závěrům Kasační soud uzavřel, že posouzení věci soudy nižšího stupně bylo v této otázce správné.

Druhá námitka se týkala použití metody vyšetřovatelů, která se obviněným osobám jevila jako nepoctivá. Kasační soud se tak měl možnost vyjádřit k tomu, za jakých podmínek a v jakém rozsahu je možno, bez ohledu na to zda došlo k vyprovokování spáchání trestného činu, shledat určitý postup jako nepoctivý, a tedy takové povahy, který by znamenal rozpor části řízení se zákonem. Soud určil, že metoda, kterou použil představitel veřejného orgánu pro odhalení trestného činu nebo identifikace jeho pachatelů nepředstavuje sama o sobě porušení zásady poctivosti při získávání důkazů. Na to, aby bylo možné shledat, že došlo k zásahu do této zásady, musí jít o takový postup, kterým dochází k obcházení nebo odklonění se od procesního pravidla, jehož cílem nebo účinkem je narušit postup při vyhledávání důkazů a to zásahem do některého ze základních práv nebo záruk podezřelého nebo obviněné osoby.

Z uvedených důvodů Kasační soud uzavřel, že dovolatelé neprokázali, že bylo zasaženo do jakéhokoliv jejich práva a z tohoto důvodu dovolání zamítl.

Ladislav Kováč

Německo: Spolkový ústavní soud

Usnesení Spolkového ústavního soudu ze dne 6. 11. 2019, sp. zn. 1 BvR 16/13 a ze dne 6. 11. 2019, sp. zn. 1 BvR 276/17

Součástí referenčního rámce a kritériem přezkumu Spolkového ústavního soudu bude do budoucna rovněž Listina základních práv Evropské unie

Usnesení sp. zn. 1 BvR 16/13 a tisková zpráva
(„Právo být zapomenut I“).

Usnesení sp. zn. 1 BvR 276/17 a tisková zpráva
(„Právo být zapomenut II“).

Spolkový ústavní soud v souvislosti s posuzováním práva být zapomenut blíže specifikoval referenční rámec svého přezkumu v kontextu práva Evropské unie. Dospěl k závěru, že v případech, kdy není unijní právní úprava plně harmonizovaná, a je tak ponechán členským státům prostor pro uvážení při její implementaci, bude až na výjimky přezkoumávat tvrzený zásah do práv podle základního zákona [1]. Pokud je však unijní právní úprava plně

harmonizovaná, a proto se uplatňuje jednotně ve všech členských státech, bude do budoucna sám přezkoumávat tvrzená porušení práv, avšak tak bude činit nikoli podle základního zákona, nýbrž na základě Listiny základních práv Evropské unie („Listina základních práv EU“). Při jejím výkladu pak bude prostřednictvím podávání předběžných otázek ve smyslu čl. 267 (3) SFEU [2] úzce spolupracovat se Soudním dvorem.

Obě usnesení Spolkového ústavního soudu se týkají práva být zapomenut v kontextu právní úpravy ovlivněné právem Evropské unie (konkrétně směrnici o ochraně osobních údajů [3] a obecným nařízením o ochraně osobních

údajů [4], jež směrnici nahradilo). Ve věci „Právo být zapomenut I“ se stěžovatel neúspěšně před německými soudy domáhal odstranění novinových článků z volně přístupného online archívu zpravodajského portálu Spiegel Online GmbH z let 1982 a 1983, jež informovaly o jeho odsouzení v roce 1982 k doživotnímu trestu odnětí svobody za trestný čin vraždy. V případě „Právo být zapomenut II“ se pak stěžovatelka po provozovateli internetového vyhledávacího neúspěšně domáhala odstranění výsledku vyhledávání po zadání jejího jména. Ten totiž odkazoval na zpravodajský pořad, v němž byla stěžovatelka obviněna z nespravedlivého zacházení se svými zaměstnanci z důvodu, že tito plánovali založit odborovou organizaci.

V případě „Právo být zapomenut I“ však spadá posuzované šíření novinových článků pod soubor opatření zajišťujících nezávislé postavení médií (*media privilege*), což je oblast, ve které Evropská unie ponechává členským státům prostor pro uvážení. Úprava na úrovni Evropské unie tak není komplexní. Oproti tomu ve věci „Právo být zapomenut II“ spadá řešená otázka, jaké osobní údaje mohou být zobrazovány jako výsledky v internetových vyhledávacích, do oblasti plně harmonizované unijním právem. Spolkový ústavní soud tak měl příležitost blíže specifikovat referenční rámec svého přezkumu v kontextu práva Evropské unie, a to právě s ohledem na případy, kdy příslušná právní úprava je plně harmonizovaná unijním právem a kdy naopak není.

Referenční rámec přezkumu vnitrostátního práva Spolkovým ústavním soudem obecně zahrnuje základní zákon, jenž je rovněž kritériem jím prováděného přezkumu. Tento závěr se přitom uplatní také v situaci, kdy vnitrostátní právo spadá do působnosti práva Evropské unie, avšak není jím upraveno ve své komplexnosti – ponechává tedy členským státům určitý prostor pro uvážení při jeho implementaci. Tedy i v takovémto případě, v němž je vedle základního zákona uplatnitelná zároveň i Listina základních práv EU (podle jejího čl. 51 odst. 1), bude Spolkový ústavní soud do budoucna přezkoumávat tvrzený zásah do základních práv pouze z hlediska základního zákona (s drobnými odchylkami, viz níže).

Právo EU (příslušné zakládající smlouvy, jakož i Listina základních práv EU) totiž zdůrazňuje a je založeno na respektu k rozdílným rámcům lidskoprávní ochrany. V tomto směru čl. 5 Smlouvy o Evropské unii zakotvuje princip subsidiarity, který je pak pro účely ochrany lidských práv opakovaně zdůrazněn v čl. 51 odst. 1 Listiny základních práv EU. Právo EU tam, kde ponechává členským státům prostor pro uvážení, totiž obecně nemá za cíl zajistit jednotnost v ochraně lidských práv. Lze proto předpokládat, že stejný prostor pro uvážení, jako je dán pro případ implementace unijního práva, je členským státům poskytnut právě i v oblasti lidskoprávní ochrany. Právo EU v tomto směru nastavuje pouze základní limity.

Jak základní zákon, tak i Listina základních práv EU přitom vycházejí ze společných evropských tradic ochrany lidských práv, ztělesněných mj. Úmluvou o ochraně lid-

ských práv a základních svobod. Základní zákon i Listina jsou proto soudy interpretovány právě s ohledem na tuto Úmluvu. Z toho důvodu dospěl Spolkový ústavní soud k závěru, že při svém rozhodování může vycházet z domněnky, že ústavní přezkum pouze na základě základního zákona bude obecně dodržovat úroveň lidskoprávní ochrany, která je vyžadována Listinou základních práv EU. Referenčním rámcem a kritériem přezkumu v případech, kdy není právní úprava plně harmonizována právem EU, tak bude na základě uvedené domněnky do budoucna obecně pouze základní zákon (který by nicméně měl být interpretován ve světle Listiny základních práv EU).

Tato domněnka je však podle Spolkového ústavního soudu vyvratitelná. Vyvrátit ji přitom lze jednak v situaci, kdy právo EU výslovně omezí diverzitu v lidskoprávní ochraně ze strany jednotlivých členských států, jednak v situaci, kdy by stanovená úroveň ochrany vyžadovaná právem EU nebyla základním zákonem dosažena. Tak tomu může být například tehdy, kdy není určitý lidskoprávní standard EU součástí základního zákona, případně pokud tento není garantován základním zákonem ve stejném rozsahu. V takových případech nelze podle Spolkového ústavního soudu spoléhat pouze na základní zákon, nýbrž musí být (i při primární aplikaci základního zákona) daný lidskoprávní standard EU inkorporován do referenčního rámce přezkumu a přiznány mu ze strany Spolkového ústavního soudu účinky. K tomu navíc Spolkový ústavní soud uvedl, že pokud při takovém postupu vyvstane otázka výkladu Listiny základních práv EU, předloží k Soudnímu dvoru předběžnou otázku ve smyslu čl. 267 (3) SFEU.

Pokud jde naproti tomu o právní úpravu, která je plně harmonizována právem EU, je situace odlišná. Právo EU má totiž v prvé řadě aplikační přednost před lidskoprávní ochranou zajištěnou základním zákonem. Pokud je navíc právní úprava přijatá na úrovni Evropské unie jednotná a v členských státech jednotně uplatňovaná, musí být v tomto kontextu jednotná i odpovídající lidskoprávní ochrana. V takovém případě tak podle Spolkového ústavního soudu musí být vnitrostátní lidskoprávní ochrana a ochrana vyplývající z Listiny základních práv EU považovány za odlišné režimy ochrany. Takto dovozená aplikační přednost unijního práva je nicméně v souladu s ustálenou judikaturou Spolkového ústavního soudu možná pouze za podmínky, že je ochrana lidských práv na úrovni Evropské unie dostatečně efektivní. Úroveň unijní lidskoprávní ochrany tak musí být na srovnatelné úrovni, jako poskytuje základní zákon. Tato podmínka je přitom podle Spolkového ústavního soudu za současného stavu práva EU splněna.

Oproti předchozí judikatuře, v níž Spolkový ústavní soud doposud nikdy Listinu základních práv EU přímo v rámci svého přezkumu neuplatnil a toto posouzení ponechával na obecných soudech, nyní nově dovodil, že referenčním rámcem a kritériem jeho přezkumu bude v případech právní úpravy plně harmonizované právem EU přímo Listina základních práv EU (a nikoli tedy základní zákon).

Spolkový ústavní soud tak bude budoucna moci posoudit podané ústavní stížnosti právě přímo z hlediska Listiny základních práv EU.

Důvodem pro tento závěr je především fakt, že Spolkový ústavní soud nemůže v situacích úpravy plně harmonizované právem EU zcela rezignovat na přezkum dodržování lidských práv. Přesun výkonu svrchovaných pravomocí Spolkové republiky Německo na Evropskou unii totiž v prvé řadě nijak nezbavil německý stát odpovědnosti za dodržování lidských práv. Tím, že Spolkový ústavní soud inkorporuje do svého rámce přezkumu lidskoprávní ochranu Evropské unie, proto dojde k naplnění odpovědnosti státu s ohledem na evropskou integraci v rámci Evropské unie.

Spolkový ústavní soud dále uvedl, že pokud by nemohl sám přezkoumávat lidská práva z hlediska Listiny základních práv EU, znamenalo by to mezeru v lidskoprávní ochraně. Jednotlivci totiž nemají možnost přímého přístupu k Soudnímu dvoru Evropské unie, a nemohou tak u něj vždy namítat porušení jejich základních práv vyplývajících jim z práva EU. Spolkový ústavní soud sice v tomto směru již doposud přezkoumával, zda měly obecné soudy v rámci jimi vedených řízení povinnost obrátit se na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, tento přezkum nicméně není podle Spolkového ústavního soudu dostatečný k tomu, aby uvedenou mezeru v ochraně zaplnil.

Spolkový ústavní soud konečně uvedl, že v rozsahu, v jakém bude v rámci svého referenčního rámce aplikovat Listinu základních práv Evropské unie, bude usilovat o úzkou spolupráci se Soudním dvorem. Je to totiž právě tento orgán, kterému přísluší autoritativně určovat směrodatný výklad unijního práva, včetně Listiny základních práv EU. Z toho důvodu Spolkový ústavní soud konstatoval, že v situacích, kdy budou při výkladu práva EU naplněny podmínky vyplývající z čl. 267 (3) SFEU, bude k Soudnímu dvoru pokládat předběžné otázky.

Samotným závěrem svých obecných úvah Spolkový ústavní soud uvedl, že jím dovozený závěr je v souladu s dosavadní judikaturou (zejména *Solange II*), kterou tímto pouze dále rozvíjí.

Na základě uvedeného Spolkový ústavní soud přistoupil v obou uvedených případech k samotnému přezkumu. Jelikož se ve věci „Právo být zapomenut I“ jednalo o oblast úpravy, v níž je členským státům ponechán prostor pro uvážení, přezkoumal Spolkový ústavní soud tvrzení zásah do práv na základě základního zákona a ústavní stížnost shledal jako důvodnou. Ve věci „Právo být zapomenut II“, v níž se jednalo o oblast plně harmonizovanou právem EU, pak Spolkový ústavní soud vůbec poprvé přistoupil k přímé aplikaci Listiny základních práv EU jako kritéria jeho přezkumu. V tomto případě byla ústavní stížnost zamítnuta.

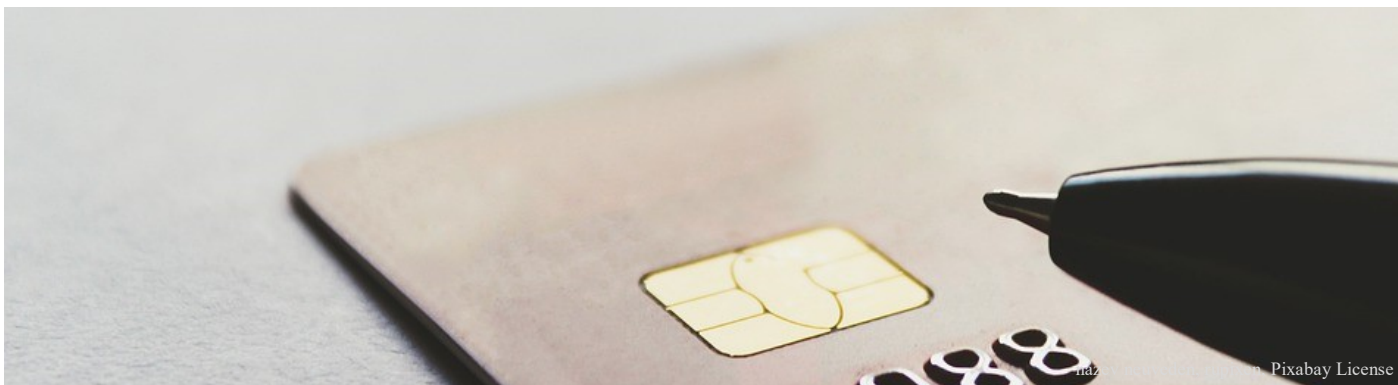
Předkládaná rozhodnutí Spolkového ústavního soudu mohou být zajímavá rovněž v kontextu České republiky. Mohou totiž sloužit jako zdroj budoucí inspirace i pro český Ústavní soud.

Ten sice v poslední době rovněž označil Listinu základních práv EU jako součást jeho referenčního rámce a kritérium jím prováděného přezkumu (např. nález ze dne 3. 6. 2019, sp. zn. II. ÚS 3505/18 či nález ze dne 5. 11. 2019, sp. zn. II. ÚS 2778/19), k detailnímu posouzení všech souvislostí včetně otázky povinnosti předkládat Soudnímu dvoru předběžné otázky však prozatím nepřistoupil. Z jeho nálezů přitom vyplývá, že Listinu základních práv EU považuje za kritérium přezkumu společně vedle Listiny základních práv a svobod. Ze strany Ústavního soudu je v tomto směru navíc často zdůrazňována povinnost soudní moci interpretovat a aplikovat vnitrostátní právo eurokonformním způsobem, přičemž podle jeho názoru představuje tato povinnost součást práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (tedy rovněž vnitrostátního katalogu základních práv).

Ne zcela uspokojivě zodpovězenou je pak otázka, zda by měl Ústavní soud považovat sám sebe za soud, který může mít za určitých okolností povinnost položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku ve smyslu čl. 267 (3) SFEU. Český Ústavní soud totiž doposud žádnou předběžnou otázku nepoložil a jeho přístup není zcela jednoznačný. Nejvyšší soud dokonce letos ve svém rozsudku ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. 30 Cdo 3378/2018, v podstatě dovodil, že Ústavní soud takovou povinnost v řízeních o ústavních stížnostech nemá. Jedním z důvodů bylo, že Ústavní soud v rámci své činnosti často pouze kontroluje, zda obecné soudy nepoložením předběžné otázky k Soudnímu dvoru nezasáhly do práva stěžovatele na spravedlivý proces a práva na zákonného soudce. Jak bylo nicméně uvedeno v předkládaných usneseních, v případech právem EU plně harmonizované právní úpravy je tato situace z hlediska zajištění dostatečné lidskoprávní ochrany, minimálně podle názoru Spolkového ústavního soudu, ne zcela dostatečná. Určitá otevřenost Spolkového ústavního soudu podávat do budoucna předběžné otázky a usilovat tak o úzkou spolupráci se Soudním dvorem nicméně může ovlivnit i budoucí postup českého Ústavního soudu.

Lukáš Boháček

- [1] Ústava Spolkové republiky Německo (*Grundgesetz*)
- [2] Smlouva o fungování Evropské unie.
- [3] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) 95/46/ES ze dne 24. října 1995, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.
- [4] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES.

Spojené království: Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu Spojeného království ze dne 30. 10. 2019, [2019] UKSC 50. [1]

Investiční banka porušila svoji povinnost péče vůči obchodní společnosti, když dostatečně nezkoumala podezřelé příkazy k platbě z účtu dané společnosti vedeného u této banky

Úplné znění

Tisková zpráva

Nejvyšší soud Spojeného království v této věci posuzoval otázku, zda má být makléřská společnost a investiční banka shledána odpovědnou za nedbalostní delikt v důsledku porušení zvláštní povinnosti péče, jež se měla dopustit tím, že nevytvořila dostatečné úsilí na prověření a případné odmítnutí příkazů k platbě, které byly provedeny v důsledku podvodného jednání ředitele a jediného akcionáře jejího klienta – obchodní společnosti. Právní otázku zde tvořila jednak existence důvodů případného zproštění odpovědnosti, dále přičitatelnost protiprávního jednání orgánu společnosti této společnosti.

Anglické právo nepracuje s jednotným konceptem odpovědnosti za soukromoprávní delikt. Naproti tomu se zejména v rámci *common law* historicky vyvinuly určité typy deliktů (*torts*), zpravidla vždy jako prostředek ochrany konkrétních soukromých zájmů, z nichž každý má z hlediska právních pravidel a principů, jimiž je jako právní institut utvářen, svá specifika. Dominantní místo mezi soukromoprávními delikty zaujímá delikt nedbalostní (*tort of negligence*), a to zejména kvůli tomu, že nechrání jeden konkrétní zájem či hodnotu a přichází do úvahy v souvislosti s typově rozmanitou paletou jednání. Jeho základním předpokladem je porušení relativně obecné povinnosti péče či obezřetnosti (*duty of care*), jejímž speciálním případem je tzv. *Quincecare* povinnost. [2]

Ta, jakožto implicitní ujednání (*implied term*) smlouvy mezi bankou a klientem, prikazuje bance postupovat ve vztahu s klienty s náležitou péčí a odbornými schopnostmi při provádění příkazů k manipulaci s prostředky na peněžních účtech. Dalšími předpoklady povinnosti nahradit škodu v případě nedbalostního deliktu jsou v obecné rovině porušení povinnosti péče, příčinná souvislost mezi tímto porušením a škodou, potřebná blízkost škody ve vztahu k protiprávnímu jednání a konečně neexistence protiprávního jednání poškozeného, které by podle ekvity rušilo jeho nárok.

V předmětné věci se domáhala společnost Singularis, jejímž jediným akcionářem, předsedou správní rady a fakticky i ředitelem byl A.S., náhrady škody po investiční bance a makléřské společnosti Daiwa, s níž v roce 2007 uzavřela smlouvu o financování nákupu akcií. Na základě této smlouvy poskytla Daiwa peněžní prostředky k nákupu akcií a po splacení úvěru držela ve prospěch spol. Solaris peněžní přebytek ve výši cca 204 mil. USD. V červnu a červenci 2009 byla Daiwa instruována k provedení celkem osmi plateb z tohoto účtu spol. Singularis, a to v celkové výši cca 204 mil. USD. Příkazy k platbám byly vydány se souhlasem A.S., jenž, ačkoli formálně dle pravomoci ve společnosti vykonávali i další ředitelé, byl výlučně oprávněn za spol. Singularis v těchto věcech rozhodovat. Následně v srpnu 2009 rozhodl A.S. o zrušení společnosti Singularis, která tak přešla do likvidace. V září 2009 jmenoval soud Kajmanských ostrovů, kde byla spol. Solaris inkorporována, likvidátory, kteří poté v roce 2014 podali jménem této společnosti žalobu proti spol. Daiwa na zaplacení částky odpovídající výše uvedeným osmi platbám. Nárok odůvodňovali v první řadě nepoctivou pomocí (*dishonest assistance*) spol. Daiwa při porušení fiduciární povinnosti A.S., dále porušením Quincecareské povinnosti péče společností Daiwa.

Vrchní soud (*High Court*) žalobu co do důvodu nepoctivé pomoci zamítl, v případě tvrzeného nedbalostního deliktu poté žalobkyni částečně vyhověl, když nárok snížil o 25% spoluúčast A.S. a ostatních ředitelů spol. Singularis. Proti tomuto výroku spol. Daiwa podala odvolání, které odvolací soud (*Court of Appeal*) zamítl. Zvrácení tohoto rozsudku se žalovaná domáhala prostřednictvím odvolání k Nejvyššímu soudu, které podpořila následujícími důvody:

- zaviněné porušení právní povinnosti A.S. lze přičítat společnosti Solaris;
- Daiwa musí být zproštěna odpovědnosti, neboť v opačném případě by spol. Singularis jednak těžila z vlastního protiprávního jednání (*illegality defence*),

dále poukazovala na neexistenci příčinné souvislosti v důsledku toho, že škodu si spol. Singularis způsobila sama, a konečně nárok spol. Singularis je konzumován protinárokem spol. Daiwa.

Žádná ze stran nerozporovala zjištění soudů nižších stupňů, že A.S. porušil fiduciární povinnost [3] a že některé z inkriminovaných plateb byly učiněny v rozporu s povinnostmi při správě cizího majetku, dokonce na základě předstírané smlouvy. Nejvyšší soud se poté ztotožnil i se zjištěním, že spol. Daiwa si musela být vědoma protiprávních jednání týkajících se předmětných platebních příkazů, přesto však nevnaložila dostatečnou pozornost a péči za účelem jejich prověření. O existenci a porušení Quincecareské povinnosti proto v tomto případě nebylo sporu. Nejvyšší soud se poté ztotožnil s konstatováním nižších soudů, že bez ohledu na možnou přičitatelnost protiprávního jednání A.S. spol. Singularis je v tomto případě rozhodující, zda existuje důvod (*defence*), pro který by spol. Daiwa měla být odpovědnosti zproštěna.

Ohledně důvodu protiprávnosti (*illegality defence*) Nejvyšší soud připomněl princip vyjádřený Lordem Toulsonem v rozsudku ve věci *Patel v Mirza* [2016] UKSC 42, a sice že by bylo v rozporu s veřejným zájmem vynucovat nárok zasahující do integrity právního systému; při posouzení takového rozporu je ovšem nutno vzít v potaz účel zákazu, který byl porušen, jiné veřejné zájmy, které by byly zamítnutím nároku dotčeny, jakož i přiměřenost zamítnutí nároku ve vztahu k protiprávnosti, která má být primárně trestána trestními soudy. V tomto případě spočívalo zakázané jednání jednak v uvedení v omyl předložením zfalšovaných dokumentů ze strany A.S., dále v porušení jeho fiduciární povinnosti. V prvé řadě účelem zákazu druhého uvedeného je ochrana společností před nesprávným výkonem pravomocí jejich orgánů – účel, jenž by ve vztahu ke spol. Singularis zamítnutím nároku nebyl naplněn, ba právě naopak. Zadruhé, přestože účelem zákazu podvodného jednání je ochrana nejen klientů, ale i bank, zamítnutí nároku spol. Singularis by zde znamenalo nerovnováhu mezi ochranou obou dotčených společností, neboť ochrana bank je zajišťována již tím, že jsou k náhradě škody povinny pouze při vlastním porušení Quincecareské povinnosti. Zamítnutí nároku by taktéž odporovalo dalšímu dotčenému veřejnému zájmu spočívajícímu v odhalování hospodářské trestné činnosti a praní špinavých peněz, v čemž banky sehrávají důležitou roli; nebylo by konečně ani proporcionální, neboť soud disponuje pravomocí snížit náhradu škody při spoluúčasti poškozeného, což je postačující instrument.

Ohledně argumentu nedostatkem příčinné souvislosti Nejvyšší soud vycházel z názoru Lorda Hoffmanna formulovaného v rozhodnutí ve věci *Reeves v Comr of Police of the Metropolis* [2000] 1 AC 360, podle něhož existují případy, kdy existuje povinnost chránit osobu proti tomu, aby si sama způsobila škodu, a v takových případech by bylo sporné říci, že porušení této povinnosti není příčinou škody. Quincecareská povinnost dopadá přesně na tyto případy, kdy jejím účelem je chránit klienty bank před protiprávním jednáním osob, za které jsou odpovědní.

V posuzovaném případě by škoda nevznikla nebýt porušení povinnosti péče spol. Daiwa, [4] čili příčinná souvislost je dána.

Konečně Daiwa tvrdila, že v důsledku toho, že byla uvedena v omyl spol. Singularis, by případná náhrada škody společnosti Singularis představovala škodu spol. Daiwa způsobenou protiprávním jednáním spol. Singularis. Tento nárok spol. Daiwa tedy konzumuje původní škodní nárok spol. Singularis. Nejvyšší soud po konstatování, že jde o variantu argumentu nedostatku příčinné souvislosti, setrval na principech formulovaných v rozhodnutí ve věci *Barings plc v Coopers & Lybrand (No 2)* [2003] EWHC 1319 (Ch); [2003] PNLR 34 a uzavřel, že porušení povinnosti spol. Daiwa a nikoli podvod pana A.S. bylo příčinou škody spol. Singularis.

Nejvyšší soud se dále zabýval i samotnou otázkou přičitatelnosti protiprávního jednání A.S. společnosti Singularis. Zde nejprve připomněl, že právnické osoby mají právní osobnost nezávislou na svých společnících či statut. orgánech, ovšem jakožto fiktivní entity musí jednat prostřednictvím fyzických osob. Za účelem posouzení přičitatelnosti jednání takové fyzické osoby právnické osobě anglické soudy vycházejí z testu formulovaného Lordem Hoffmannem ve věci *Meridian Global Funds Management Asia Ltd v Securities Commission* [1995] 2 AC 500. Přičitatelnost je dovozována nejprve ze zakladatelského právního jednání, dále z obecných pravidel nepřímé (zástupné) odpovědnosti (*vicarious liability*). Některé případy ovšem upravují i jiná zvláštní pravidla.

Spol. Daiwa se v této věci spoléhala na závěry vyjádřené ve věci *Stone & Rolls Ltd v Moore Stephens* [2009] UKHL 39 ohledně tzv. jednočlenných společností. Většina soudců rozhodujících v pozdější věci *Bilta (UK) Ltd v Nazir (No 2)* [2015] UKSC 23 se ovšem shodla na pouze jednom momentu, v němž může být rozhodnutí *Stone & Rolls* považováno za autoritu: zproštění odpovědnosti škůdce z důvodu protiprávního jednání poškozeného (*illegality defence*) není možné v případě nároku společnosti vůči třetím osobám, pokud v případě figurují nevinní akcionáři nebo členové orgánu takové společnosti. Nejvyšší soud zde potvrdil názor prvostupňového soudu, že v této věci se nejednalo o jednočlennou společnost ve smyslu rozhodnutí *Stone & Rolls*, neboť orgánem společnosti Singularis byla mj. rada sestávající kromě A.S. i z dalších ředitelů, u nichž nebyla prokázána vědomost o protiprávním jednání A.S. nebo podíl na tomto.

Nejvyšší soud ovšem dále souhlasil i s názorem, že žádný závazný princip týkající se přičitatelnosti protiprávního jednání orgánu jednočlenné společnosti této společnosti tehdy, pokud žaluje o náhradu škody třetí stranu, anglické právo i přes rozhodnutí *Stone & Rolls* neobsahuje – interpretoval tak rozhodnutí v citované věci *Bilta* v tom smyslu, že odpověď na otázku přičitatelnosti je třeba v podobných věcech hledat vždy s ohledem na kontext a účel přičitatelnosti v každém jednotlivém případě.

Z uvedených důvodů proto Nejvyšší soud odvolání zamítl. Jediný rozsudek v této věci vydala Lady Hale, všichni ostatní soudci se k tomuto rozsudku souhlasně připojili.

Jan Strya

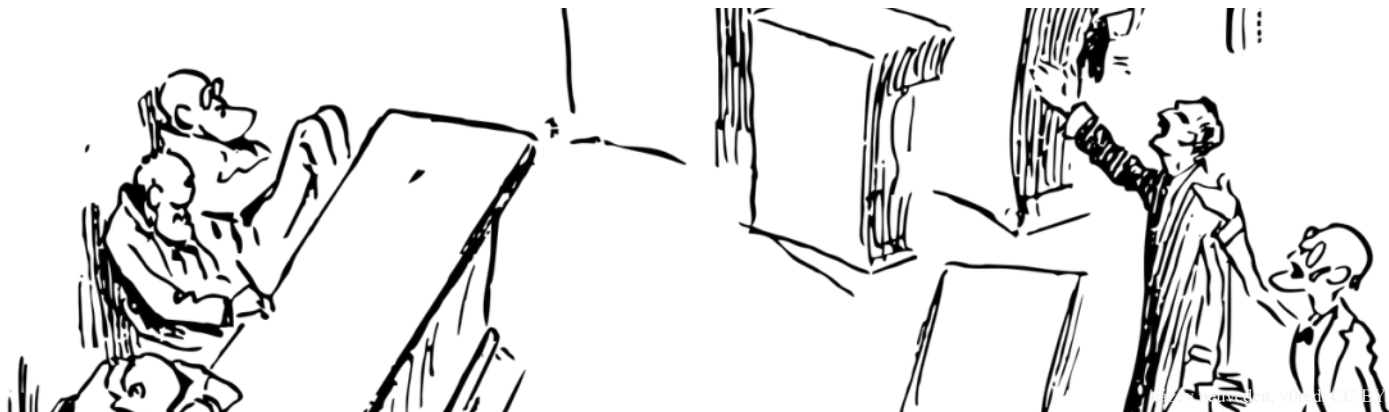
[1] *Singularis Holdings Ltd (In Official Liquidation) (A Company Incorporated in the Cayman Islands) (Respondent) v Daiwa Capital Markets Europe Ltd (Appellant)*

[2] Viz *Barclays Bank plc v Quincecare Ltd* [1992] 4 All ER 363.

[3] Fiduciární povinnost (*fiduciary duty*) má podle anglického ekvitního práva každý (fiduciář – *fiduciary*), kdo disponuje právními prostředky k ovlivňování právního postavení jiného (zmocnitel – *principal*). Jejím obsahem je zákaz střetu zájmů fiduciáře, který musí svěřenými právními prostředky disponovat (resp. činit svá rozhodnutí) pouze v nejlepším zájmu zmocnitele.

[4] U stanovení příčinné souvislosti v případě nedbalostního deliktu je zpravidla využíván tzv. „but – for“ test v podobě otázky, zda by škoda nastala nebýt protiprávního jednání. Pokud nikoli, jednání je příčinou škody.

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 11. 2019 ve věci Adamčo proti Slovensku, č. 45084/14

Použití možné účelové výpovědi svědka v trestním řízení jako hlavního důkazu musí být doprovázeno dostatečnými zárukami celkové spravedlnosti a férovosti řízení

Úplné znění

Tisková zpráva

Třetí senát Evropského soudu pro lidská práva (dále „Soud“) rozsudkem ze dne 12. 11. 2019 rozhodl o stížnosti B. Adamča (dále „stěžovatel“) týkající se porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“) tak, že v daném případě došlo k zásahu do tohoto stěžovatelova práva tím, že mu nebyla doručena vyjádření státního zástupce k jeho odvolání a dovolání, a dále tím, že soudy neposkytly dostatečné záruky férovosti řízení v situaci, kdy jako rozhodující důkaz stěžovatelovy viny použily výpověď svědka, jenž měl zřejmý zájem vypovídat v neprospěch stěžovatele.

Stěžovatel byl v roce 2001 obviněn ze spolupachatelství trestného činu vraždy, když měl jako řidič automobilu přivést a odvézt z místa činu pachatele. V řízení před soudem byl obžaloby nejdříve dvakrát zproštěn, avšak dotčené rozsudky byly vždy k odvolání státního zástupce zrušeny. V řízení před soudem vypovídal jako svědek M., jenž nejprve uvedl, že se ve skutku nijak neangažoval a nemá o něm žádné povědomí, avšak poté, co byla věc podruhé vrácena soudu prvního stupně, změnil svoji výpověď tak, že označil stěžovatele za pachatele vraždy, v důsledku čehož byl skutek pachatele překvalifikován na trestný čin vraždy v kvalifikované skutk. podstatě. V červnu 2007 byl stěžovatel shledán vinným z uvedeného trestného činu, za což mu byl uložen výjimečný trest. Proti tomuto rozsudku se odvolal stěžovatel i státní zástupce. Obhajoba poukazovala především na rozpory ve výpovědi M., jakož i na jeho nedůvěryhodnost, neboť dle obhajoby účelově svědčil proti stěžovateli, aby sám dosáhl zproštění obžaloby v jiné věci. K zastavení stíhání M. v této věci poté skutečně došlo. M. byl navíc po změně kvalifikace skutku stěžovatele sám obviněn z účasti na jeho trestném činu, avšak v roce 2010 bylo toto trestní stíhání M. zastaveno z důvodu, že podstatně přispěl k odhalení organizované zločinecké skupiny. M. byl taktéž v roce 2009 obviněn z krivého svědec-

tví ve vztahu k výpovědi v trestní věci stěžovatele, ovšem státní zástupce rozhodnutí o zahájení trestního stíhání vůči M. zrušil jako nedůvodné.

V květnu 2008 vyzval odvolací soud státního zástupce, aby se vyjádřil k odvolání stěžovatele proti výše uvedenému odsuzujícímu rozsudku. Státní zástupce tak učinil v srpnu 2008, ovšem stěžovateli toto vyjádření nebylo doručeno, ani jej nenalezl ve spisu. Odvolací soud následně odsuzující rozsudek potvrdil, proti čemuž podal stěžovatel v únoru 2010 dovolání k Nejvyššímu soudu. Proti tomuto se státní zástupce vyjádřil v březnu 2010, vyjádření ovšem stěžovateli nebylo doručeno, na což stěžovatel podáním z května 2011 Nejvyšší soud upozornil. Ten posléze v červnu 2011 dovolání odmítl, neboť přes splnění formálních podmínek přípustnosti bylo zjevně neopodstatněné. Přitom k namítanému nedoručení vyjádření obžaloby uvedl, že stěžovatel měl přesto přístup ke spisu a relevantním skutečnostem, k argumentům týkajícím se věrohodnosti výpovědi M. se konkrétně nevyjádřil, když konstatoval, že soudy řádně zjistily skutkový stav. Rozhodnutí Nejvyššího soudu napadl stěžovatel ústavní stížností, kterou v lednu 2014 Ústavní soud prohlásil za nepřipustnou, jelikož v rozhodnutích obecných soudů neshledal žádnou svévoli nebo jiný postup v rozporu s ústavními požadavky.

Před Soudem stěžovatel namítal zásah do svého práva na spravedlivý proces garantovaného čl. 6 Úmluvy, obzvláště pak do svého práva na přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby ve smyslu čl. 6 (1) a (3) písm. b) Úmluvy, k němuž mělo dojít mj. tím, že mu nebylo doručeno vyjádření státního zástupce k odvolání a dovolání stěžovatele, dále tím, že jeho odsouzení bylo v rozhodující míře založeno na důkazu svědeckou výpovědí M., jenž měl zřejmé motivace k tomu svědčit v souladu s tvrzeními obžaloby. Stěžovatel namítal dále ještě to, že mu bylo odepráno řízení před soudem zřízeným zákonem v důsledku

změn ve složení senátů prvostupňového a odvolacího soudu, Soud ovšem v této části prohlásil stížnost za nepřijatelnou.

Ohledně nedoručení vyjádření státního zástupce k podáním stěžovatele Soud v první řadě konstatoval, že stěžovateli tato nebyla doručena ve dvou fázích řízení (odvolací a dovolací). Předmětná vyjádření přitom představovala odůvodněná stanoviska obžaloby, jejichž cílem bylo ovlivnit rozhodnutí soudu o daném opravném prostředku. Soud poté neshledal žádný důvod ospravedlňující nedoručení vyjádření stěžovateli, jenž měl zřejmý zájem na tom seznámit se s jejich obsahem. [1]

Neakceptoval taktéž argument vlády, že stěžovatel měl možnost se seznámit s vyjádřeními prostřednictvím nahlášení do spisu, neboť nebylo vyvráceno tvrzení stěžovatele, že ve spisu se tyto dokumenty nenacházely. Jako irrelevantní poté hodnotil argumenty, že stěžovateli nebylo bráněno v přezkumu rozhodnutí v odvolacím řízení a konečně že v odvolacím řízení soud nevyhověl odvolání státního zástupce. Konečně ve vztahu k řízení o dovolání se neztožnil s tvrzením vlády, že přezkum dovolacího soudu byl podstatně omezen v důsledku odmítnutí dovolání – dovolání totiž bylo do určité míry materiálně přezkoumáno, neboť závěrem rozhodnutí bylo, že žádný z dovolacích důvodů nebyl naplněn. I v dovolacím řízení proto měl stěžovatel právo na doručení vyjádření obžaloby podle zásady kontradiktornosti.

Ve vztahu k výpovědi svědka M. Soud nejdříve připomněl obecné principy posouzení spravedlnosti řízení o oprávněnosti trestního obvinění shrnuté v rozsudku Soudu ze dne 17. ledna 2017 ve věci *Habran a Dalem proti Belgii*, č. 43000/11 a 49380/11, tedy že mj. Soud posuzuje celkovou férovost řízení, a to z pohledu řízení jako celku (všech jeho fází), přičemž čl. 6 Úmluvy nestanovuje konkrétní pravidla pro posouzení přípustnosti určitých důkazů. Následně konstatoval, že výpověď svědka M. byla při rozhodování vnitrostátních soudů o vině stěžovatele rozhodujícím a jediným přímým důkazem. Jelikož zde existovalo

nebezpečí, že tato výpověď je motivována výhodami nabízenými státním zastupitelstvím, Soud byl nucen zohlednit, jak bylo takové nebezpečí posouzeno vnitrostátními soudy a jak bylo reagováno na námitky stěžovatele týkající se věrohodnosti výpovědi M.

Zde Soud konstatoval, že vnitrostátní soudy nezohlednily veškeré takové výhody, které M. mohly plynout z účelové výpovědi, [2] natož to, že posléze bylo v jiné věci proti M. trestní stíhání zastaveno. S námitkami stěžovatele se poté vnitrostátní soudy, a to včetně soudu Ústavního, nevypořádaly způsobem dostatečným, ale pouze obecným. Vnitrostátní soudy dále nezohlednily ani fakt, že M. sám participoval na trestném činu, za který byl posléze stěžovatel odsouzen.

Dle Soudu intenzita kritického posouzení výpovědi musí být přímo úměrná závažnosti výhody, která je spolupachatelé za takovou výpověď nabízena (srov. rozsudek Soudu ze dne 9. prosince 1999 ve věci *Erdem proti Německu*, č. 38321/97), přitom v této věci takovou výhodu představovala prakticky beztrestnost za usmrcení jiné osoby. Jelikož posouzení soudů v rámci řízení o opravných prostředcích bylo v tomto ohledu nedostatečné a ani rozhodnutí týkající se trestních řízení vůči M. nepodléhala žádnému soudnímu přezkumu, Soud uzavřel, že použití výpovědi M. jako rozhodujícího důkazu o vině stěžovatele nebylo doprovázeno dostatečnými zárukami celkové férovosti řízení. Z výše uvedených důvodů tedy Soud jednomyslně konstatoval porušení čl. 6 Úmluvy.

Jan Strya

[1] Srov. rozsudek Soudu ze dne 13. ledna 2015 ve věci *Trančíková proti Slovensku*, č. 17127/12.

[2] Soud identifikoval výhody existující nebo nabízené M. v době stěžovatelova odsouzení a řízení o odvolání v podobě zastavení trestního stíhání ve věci vraždy O. spolu s jeho propuštěním z vazby, a dále zastavení trestního stíhání ve věci účastenství na trestném činu stěžovatele.

Rozsudek ze dne 7. 11. 2019 ve věci *Apostolovi proti Bulharsku*, stížnost č. 32644/09 Zmrazení majetku a záruky proti jeho nepřiměřenosti

Úplné znění
Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva ve svém rozsudku ze dne 7. 11. 2019 konstatoval, že ze strany Bulharska došlo k porušení čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

(dále jen „Úmluva“) tím, že při zmrazení majetku stěžovatele nebyl brán zřetel na jeho životní situaci ani situaci jeho rodiny. Opatření představující zmrazení majetku musí poskytovat dostatek záruk, že není arbitrární nebo nepřiměřené.

Stěžovatelé, manželé Apostolovi, vychovávali syna, který trpěl řadou vrozených poruch. Byl plně invalidní, od státu dostával invalidní důchod a vyžadoval nepřetržitou léčbu a osobní péči. Stěžovatel byl v listopadu 2008 obviněn z neoprávněného poskytování bankovních služeb, čímž měl způsobit škodu značného rozsahu a získat neoprávněné příjmy. Hrozil mu trest odnětí svobody, pokuta a propadnutí části nebo celého majetku. Krátce po sdělení obvinění došlo ke zmrazení 35 bankovních účtů a tří nemovitostí stěžovatelů, aby bylo zajištěno případné uhrazení pokuty či propadnutí majetku. Stěžovatel se proti rozhodnutí o zmrazení majetku odvolal s tím, že je v rozporu s bulharským právem, když mu nebyly ponechány prostředky pro život jeho a jeho rodiny, což bylo problematické zejména s ohledem na zvláštní potřeby jeho syna. Odvolací soud však jeho odvolání z důvodu opožděnosti odmítl.

Stěžovatelé následně podáním z března 2009 po soudu požadovali zrušení příkazu ke zmrazení majetku s tím, že potřebují uvolnění alespoň části majetku, aby stěžovatelé mohli hradit náklady na léčbu syna. Soud prvního stupně tuto žádost s odkazem na probíhající trestní řízení zamítl. Odvolací soud toto rozhodnutí ve vztahu ke stěžovateli potvrdil, uvolnil však majetek stěžovatelky (polovinu zajištěného majetku), jelikož trestní řízení bylo vedeno pouze proti stěžovateli (posouzení zdravotního stavu syna tak nebylo ve vztahu k tomuto rozhodnutí relevantní). Stěžovatel v roce 2013 opětovně požádal o zrušení zmrazení jeho majetku, ten byl vyjma jedné nemovitosti nakonec uvolněn v lednu 2014. Stěžovatel byl za jím spáchaný trestný čin v roce 2017 odvolacím soudem odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání jeden rok. Trest byl tak uložen pod spodní hranici trestní sazby a stěžovateli nebyla s ohledem na délku trestního řízení a zdravotní stav jeho syna uložena pokuta ani propadnutí majetku.

Stěžovatelka v mezidobí postupně zahájila několik řízení o náhradu škody, kdy namítala nesprávný postup soudů i státního zastupitelství. Bulharské soudy však této sérii žalob vyhověly pouze částečně. První žaloba směřující proti chybnému postupu bulharských soudů byla zamítnuta, druhé žalobě proti státnímu zastupitelství bylo vyhověno, avšak třetí žaloba byla z důvodu promlčení rovněž zamítnuta. Ve druhém z rozsudků bulharské soudy uvedly, že si státní zastupitelství před zajištěním majetku stěžovatelů mělo podrobněji zjistit, kdo a v jakém rozsahu je vlastníkem tohoto majetku. Stěžovatelce tak byla částečně přiznána náhrada nemajetkové újmy za psychické utrapy způsobené zmrazením majetku, jakož i za nemožnost platit synovu léčbu. Stěžovatelé s odkazem na čl. 1 Protokolu č. 1 (ochrana vlastnictví) Úmluvy namítali nezákonnost zmrazení jejich majetku a s odkazem na čl. 13 Úmluvy i to, že neměli k dispozici účinný prostředek nápravy jejich stavu.

Štrasburský soud při posuzování přijatelnosti stížnosti dospěl k závěru, že stěžovatelku nelze považovat za oběť ve smyslu Úmluvy. Vedlo jej k tomu to, že stěžovatelka již byla částečně odškodněna bulharskými soudy a další odškodnění, které mohla získat, nezískala i kvůli procesnímu postupu, který sama zvolila (zažalovala menší část nároku a po jeho úspěšném vymožení požadovala další část svého nároku, ten se však mezitím již promlčel).

Soud proto stížnost posuzoval pouze ve vztahu ke stěžovateli. S odkazem na svou ustálenou judikaturu Soud předně uvedl, že věc bude přezkoumána zejména s ohledem na odst. 2 čl. 1 Protokolu č. 1, který dává smluvním státům možnost upravit užívání majetku v souladu s obecným zájmem mj. z důvodu zajištění úhrady pokut. Dle Soudu nic nenasvědčuje tomu, že byl majetek stěžovatele zmrazen v rozporu s bulharským právem, jak tvrdil stěžovatel, tím, že mu nebyly ponechány finanční prostředky pro život jeho a jeho rodiny. Dle ustálené bulharské judikatury se toto omezení vztahuje pouze k přímé konfiskaci majetku a nikoliv na situace jeho zmrazení v souvislosti s možnou budoucí konfiskací či použitím na uhrazení pokut. Dle Soudu nic nenasvědčuje ani tomu, že by aplikovaná pravidla nebyla přístupná nebo předvídatelná. Opatření také dle soudu sledovalo legitimní cíl, kterým byl obecný zájem na případném uhrazení uloženého propadnutí majetku nebo pokuty. Soud se tedy dále soustředil na to, zda bylo použité opatření přiměřené sledovanému cíli.

Soud uvedl, že s ohledem na vážnost opatření, jako je zmrazení majetku, a jeho interferenci se základními lidskými právy je nutné, aby procedura zmrazení majetku poskytovala dostatek záruk, že takové opatření není arbitrární nebo nepřiměřené. To je nutné o to spíše, že rozhodnutí o zmrazení majetku není dotčeným osobám předem známo a ty se proti němu mohou bránit až v momentě, kdy je již v platnosti. [1]

Dále se Soud zabýval jednotlivými námitkami stěžovatele. Dle Soudu tak v tomto směru nehrálo roli to, že ve věci nebylo nařízeno jednání, jelikož procedurální požadavky vyplývající z čl. 1 Protokolu č. 1 jsou odlišné od těch vyplývajících z čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Dle Soudu nebyl problematický ani rozsah zmrazeného majetku ve vztahu ke stěžovateli, jelikož mohl propadnout veškerý jeho majetek, resp. výše zajištěného majetku nepřesahovala finanční postih, který stěžovateli hrozil.

Nicméně z pohledu čl. 1 Protokolu č. 1 se jeví jako problematické to, že se bulharské soudy nevypořádaly s argumentem, že stěžovatel potřebuje alespoň část peněz k léčbě svého invalidního syna, a to i přesto, že stěžovatel konkrétně neuvedl, kolik peněz potřeboval a neposkytl ani žádné důkazy či podrobnosti na podporu svých tvrzení, že nemá jiný zdroj příjmu. Faktem totiž je, že tento argument byl vznesen a byl značného významu. Stěžovatel sice tento svůj argument explicitně ve svém odvolání nezopakoval, avšak uvedl, že setrvává na své dřívější argumentaci. Odvolací soud se s odvoláním vypořádal tak, že stručně uvedl, že argumentace stěžovatele je irelevantní. Tato argu-

mentace odvolacího soudu ovšem dle Soudu nebyla překvapivá, jelikož v Bulharsku neexistovalo jakékoliv zákonné ustanovení, které by danou situaci pokrývalo a odvolací soud tak neměl možnost danou situaci zohlednit. S ohledem na uvedené tak pro vnitrostátní soudy bylo velmi obtížné nalézt rovnováhu mezi právy stěžovatele a veřejným zájmem. I bulharský zákonodárce si je přitom vědom nutnosti zohlednění těchto protichůdných zájmů v úzce související oblasti, když stanovil, že při propadnutí výnosů z trestné činnosti bylo výslovně počítáno s možností úhrady zdravotních a jiných humanitárních potřeb odsouzeného (a jeho rodiny) z takto zabaveného majetku.

Nezdá se, že by opomenutí bulharských soudů mělo vážné důsledky pro život stěžovatele a to zejména s ohledem na to, že následně z jiných důvodů došlo k uvolnění poloviny zmrazeného majetku manželce stěžovatele. Nicméně to nic nemění na tom, že bulharské soudy měly povinnost ujistit se, že zmrazení majetku stěžovatele mu nezpůsobí více škody než tu, která z takového opatření nevyhnutelně vyplývá.[2] Dle Soudu tak došlo k porušení čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy.

Co se týká domnělého porušení čl. 13 Úmluvy, tak Soud uvedl, že ve vztahu k řízení o zrušení zmrazení majetku je stížnost zjevně neopodstatněná (tedy ve vztahu k řízení, kterým stěžovatel dosáhl uvolnění svého majetku). Ve vztahu k odvolání stěžovatele proti prvotnímu rozhodnutí o zmrazení majetku pak Soud s odkazem na svou judikaturu [3] uvedl, že i přesto, že je stížnost přípustná, tak není nutné ji posuzovat z pohledu uvedeného článku.

Petr Barták

[1] V Bulharsku se nicméně může osoba proti zmrazení majetku odvolat nebo později samostatným návrhem požadovat jeho zrušení s tím, že obě řízení jsou vzájemně rovnocenná.

[2] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 1. 2009 ve věci *Borzhonov proti Rusku*, stížnost č. 18274/04, § 61.

[3] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 5. 2016 ve věci *Džinić proti Chorvatsku*, stížnost č. 38359/13, § 82.

Cibule v supermarketu. Johnny Doe

Rozsudek ze dne 17. 10. 2019 ve věci López Ribalda a ostatní proti Španělsku, č. 1874/13 a 8567/13

Kamerový dohled nad zaměstnanci bez jejich vědomí v případě podezření z krádeží

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Soud se zabýval otázkou, zda došlo k porušení práva na respektování soukromého života ve smyslu čl. 8 Úmluvy stěžovatelů, kteří byli propuštěni z práce v supermarketu z důvodu krádeží na základě zážnamů skrytých kamer. Odlišně od předchozího senátního rozsudku nyní velký senát Soudu rozhodl, že k tvrzenému porušení práva stěžovatelů na soukromý život nedošlo.

V původním řízení před vnitrostátními soudy se jednalo o španělský případ propuštěných zaměstnanců, jež vykonávali činnost pokladních a na dalších pozicích v supermarketu a kterým byly prokázány krádeže či napomáhání ke krádežím zboží poté, co vedení obchodu vzhledem k přetrvávajícím ekonomickým ztrátám mj. z důvodu ztráty zboží nainstalovalo do příslušných prostor kamerový dohled. Některé z těchto kamer byly umístěny viditelně a stěžovatelé s jejich existencí byli seznámeni, např. u vchodu do provozovny. Jiné byly skryté a monitorovaly např. prostor pokladen. V průběhu deseti dnů, kdy tento

dohled probíhal, došlo k pořízení záběrů prokazujících, že se stěžovatelé a další zaměstnanci dopouštěli krádeží a napomáhali k nim třetím osobám. Stěžovatelé byli s touto skutečností konfrontováni a došlo k jejich propuštění.

Své propuštění nicméně stěžovatelé rozporovali před vnitrostátními soudy s tím, že mělo proběhnout na podkladě kamerového monitorování, o kterém nebyli informováni, a mělo tak dojít k zásahu do jejich soukromí. Se svými žalobami nicméně neuspěli. Před Soudem následně stěžovatelé namítali, že došlo k porušení jejich práva na respektování soukromého života ve smyslu čl. 8 a práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Úmluvy. Ve svém senátním rozsudku Soud rozhodl, že k porušení tvrzeného práva stěžovatelů na soukromý život došlo. Posléze byla věc postoupena velkému senátu Soudu.

Ten věc opětovně přezkoumal a dospěl k opačnému závěru, tedy že k tvrzenému porušení práva stěžovatelů na soukromí nedošlo. Soud v prvé řadě uvedl, že ačkoliv sni-

mání kamerami, zaměřené na oblast pokladen, nebylo zacílené konkrétně na určité osoby, jednání zaměstnanců zaznamenáno bylo. I přesto, že se jednalo o veřejný prostor, záběry nebyly intimní povahy a očekávání stěžovatelů ohledně jejich soukromí bylo rovněž do jisté míry omezeno, tak dle vnitrostátního práva platila povinnost informovat stěžovatele předem o kamerovém dohledu a k tomuto došlo jen u některých kamer. Na věc tak dle Soudu bylo možné nahlížet z hlediska čl. 8 Úmluvy.

Soud připomněl, že vnitrostátní soudy by měly při posuzování sledování zaměstnanců přihlížet ke specifickým konkrétního případu, a dále také vymezil činitele, jež bylo v takovém případě třeba brát v potaz. Konkrétně se jednalo zejména o otázku informování zaměstnanců o sledování - jež musí být poskytnuto ve srozumitelné podobě a v předstihu. Dále však bylo rovněž třeba brát ohled na rozsah sledování, kde je zřejmá odlišnost v závislosti na předmětném prostoru (veřejné prostory/kanceláře/toalety). Dále se Soud zabýval otázkou legitimního odůvodnění předmětného monitorování a tím, zda byly k dosažení obdobného výsledku k dispozici mírnější metody.

V kontextu uvedeného Soud konstatoval, že vnitrostátní soudy braly při svém rozhodování v úvahu uvedená specifikata případu, mimo jiné to, že zaměstnavatele vedlo k instalaci kamer podezření z rozsáhlých krádeží a skutečnost, že rozsah (prostorový i časový) sledování nepřekročil ne-

zbytnou míru. V tomto směru Soud připomenul, že je nutné přihlížet k povaze místa, kde ke sledování dochází, a to v kontextu rozumného očekávání zaměstnance – ochrana soukromí je tedy vysoká v soukromých místech, jako jsou toalety, relativně vysoká v uzavřených místech, jako jsou kanceláře, a nižší v místech veřejně přístupných.

Samotné záznamy byly pořizovány po přiměřenou dobu a současně je zhlédl jen omezený okruh osob. Ačkoliv byly důsledky sledování pro stěžovatele závažné, zaměstnavatele k němu vedl rozsah obchodních ztrát, který naznačoval, že se na krádežích může podílet více osob. Vnitrostátní soudy tedy zvažovaly protichůdné zájmy zaměstnavatele a stěžovatelů, přičemž legitimního zájmu zaměstnavatele nemohlo být dosaženo mírnějšími prostředky a zásah do soukromí stěžovatelů byl přiměřený.

Ačkoliv Soud připustil, že jakékoliv podezření z protiprávního jednání nemůže být podkladem pro skryté sledování zaměstnanců, v uvedeném případě existovalo ze strany zaměstnavatele důvodné podezření jejich závažného pochybení, a to i s ohledem na rozsah ztrát a větší množství zapojených osob. Soud tak dospěl k závěru, že vnitrostátní orgány neselhaly v uplatňování svých pozitivních závazků ve smyslu čl. 8 Úmluvy a současně nedošlo ani k porušení čl. 6 Úmluvy.

Jan Bena

název neuveden, George Hodan CC BY

Rozsudek ze dne 24. 9. 2019 ve věci Vučina proti Chorvatsku, č. 58955/13

Nesprávné umístění jména třetí osoby vedle fotografie stěžovatelky

Úplné znění rozsudku

Evropský soud pro lidská práva dospěl k závěru, že ačkoliv nesprávné umístění jména druhé osoby vedle fotografie stěžovatelky jí mohlo způsobit určité obtíže, toto jednání nedosáhlo v kontextu čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále také „Úmluva“) minimálního prahu závažnosti a stížnost je tudíž nepřijatelná.

V září 2009 zveřejnil celostátní chorvatský časopis Gloria fotografii stěžovatelky, která byla pořízena během koncertu populární hudby ve Splitu. Popisek fotografie však chybně obsahoval jméno manželky tehdejšího starosty Splitu. Stěžovatelka po zveřejnění článku požádala časopis o opravu, avšak neobdržela od něj žádnou odpověď a informace nebyly opraveny. Zahájila proto civilní řízení, ve kterém se domáhala náhrady škody za chybné označení

fotografie. Mimo jiné tvrdila, že vzhledem ke kontroverznímu veřejnému profilu starosty zažila po zveřejnění řadu malých, ale nepříjemných incidentů. Ve vnitrostátním řízení stěžovatelka nebyla úspěšná, jelikož podle soudů skutkové okolnosti případu neodůvodňují přiznání peněžité náhrady, a to zejména proto, že jméno manželky starosty nebylo uvedeno v negativním kontextu a nebyla vnímána ani jako kontroverzní osobnost. Předmětnou fotografii stěžovatelky použil rovněž internetový portál v rámci článku o údajném mimomanželském poměru starosty. V tomto případě se stěžovatelka domohla opravy informace a vnitrostátní soudy ji přiznaly odškodnění.

Stěžovatelka namítala porušení čl. 8 Úmluvy, tedy práva na respektování rodinného a soukromého života. Soud se tak měl poprvé zabývat případem, kde byla předmětem sporu záměna osob na fotografii a ne samotná pu-

blikace dané fotografie. Soud úvodem zkoumal, zda je stížnost přijatelná *ratione materiae* s Úmluvou. Z toho důvodu zjišťoval, zda v případě stěžovatelky došlo k zásahu, jenž by dosahoval určitého prahu závažnosti vzhledem ke konkrétním okolnostem případu. V úvahu vzal způsob, jakým byla fotografie pořízena, povahu článku, účel použití fotografie i to, jak mohla být následně užita a rovněž důsledky zveřejnění fotografie pro stěžovatelku.

Co se týče způsobu, jakým byla fotografie pořízena, Soud uvedl, že se tak událo na koncertě populární hudby ve veřejných prostorách s účastí dalších osob, a to včetně známých osobností, které standardně přitahují pozornost podobných časopisů se zaměřením na životní styl. Podle Soudu nelze tudíž pochybovat, že účastí na takové události se stěžovatelka otevřela možnosti, že bude fotografie její osoby pořízena a zveřejněna v médiích. Navíc je nezbytné poznamenat, že v průběhu vnitrostátního řízení stěžovatelka nevdřela a ani nebylo zjištěno, že fotografie byla pořízena skrytě nebo nezákonným způsobem či snad zneužitím jejího zranitelného postavení. Soud přisvědčil vnitrostátním soudům, že pořízení fotografie stěžovatelky na veřejném místě, na veřejné akci a její následné zveřejnění nepředstavuje samo o sebe zvláštní problém vzhledem k čl. 8 Úmluvy.

Ohledně povahy článku Soud připomenul, že neobsahoval žádná škodlivá prohlášení týkající se kterékoli z osob zobrazených na fotografiích. Rovněž nedošlo k žádné zvláštní úpravě a fotografie stěžovatelky byla malé velikosti, přičemž ji zobrazovala při tleskání. Účelem článku tedy, jak poznamenal Soud, nebylo rozebírat jakoukoliv konkrétní osobu, která se objevila nebo údajně objevila na fotografiích. Kladl si za cíl informovat veřejnost o konání koncertu populární hudby s tím, že se ho zúčastnilo mnoho osobností. V tomto kontextu byla použita i fotografie stě-

žovatelky. Soud ocenil, že vnitrostátní soudy na druhou stranu poskytly stěžovatelce účinnou ochranu v případě publikace její fotografie v rámci internetového článku, který mohl do jejího práva na respektování soukromého života zasáhnout.

Podle vnitrostátních soudů vydavatel časopisu Gloria neodůvodněně odmítl poskytnout omluvu a opravu chybných informací. V tomto ohledu však Soud poznamenává, že podle vnitrostátního práva měla stěžovatelka možnost požádat soudy o vydání příkazu k opravě a omluvě, což neučinila a namísto toho pouze požadovala náhradu škody od vydavatele.

V otázce důsledku zveřejnění fotografie stěžovatelky s chybným popiskem vnitrostátní soudy konstatovaly, že manželka starosty není osobností, která by byla spojena s jakýmkoliv zločinem, protiprávním či nemorálním jednáním a není veřejností vnímána negativně. I přesto, že stěžovatelka tato zjištění rozporovala, tak Soud uvedl, že vzhledem ke znalosti místních poměrů je posouzení této otázky věcí především vnitrostátních soudů. Se zřetelem ke všem skutečnostem nemohl Soud konstatovat, že samotná záměna stěžovatelčina jména představovala dostatečně závažný zásah do jejího soukromého života. Souhlasil i se zjištěními, že zveřejněné informace nemohly vést k očernění v očích veřejnosti, jelikož ti, kteří stěžovatelku na fotografii poznali, zjevně věděli, že není manželkou starosty a pouhé uvedení jiného jména vedle její fotografie nevyvolávalo žádné negativní konotace týkající se osoby stěžovatelky. Za těchto okolností proto nedošlo k závažnému zásahu do práva na respektování soukromého života.

Livia Ivánková

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Supreme Court of Poland in Warsaw, Poland. Darynka/CBY

Rozsudek ze dne 19. 11. 2019 ve spojených věcech A.K., CP, DO, sp. zn. C-585/18, C-624/18, C-625/18**Požadavky na nezávislost a nestrannost kárného kolegia Nejvyššího soudu Polska**Úplné znění rozsudkuTisková zpráva

Soudní dvůr Evropské unie (dále také „Soudní dvůr“) ve svém rozsudku v nadepsané věci dospěl k závěru, že v případě, kdy orgán mající ve věci rozhodování o odchodu soudců do důchodu výlučnou rozhodovací pravomoc nenaplní požadavky na nestrannost a nezávislost v rámci práva na účinnou právní ochranu ve smyslu čl. 47 Listiny základních práv Evropské unie („Listina“), tak že zásady přednosti unijního práva vyplývá potřeba upustit od použití ustanovení vnitrostátního práva, jež zmíněnou pravomoc tomuto orgánu vyhražují. Zda tomu tak v případě kárného kolegia Nejvyššího soudu Polska je, přísluší určit předkládajícímu soudu.

Původní spor se dotýkal tří polských soudců, kteří podle sporného polského zákona o Nejvyšším soudu dosáhli věkové hranice 65 let pro odchod do důchodu. Ti mj. namítali porušení zákazu diskriminace na základě věku z důvodu jejich povinného předčasného odchodu do důchodu. Navíc kárné kolegium, tedy orgán, jenž měl v předmětné věci pravomoc rozhodovat, nebyl v dotčenou dobu ustaven, a žaloby tudíž projednávalo pracovníprávní a sociálněprávní kolegium Nejvyššího soudu, které se obrátilo na Soudní dvůr. Mezitím prezident republiky jmenoval soudce kárného kolegia, jež tímto bylo ustaveno. Vzhledem ke změnám, ke kterým došlo od přerušení řízení Nejvyšším soudem za účelem položení předběžných otázek, se tak Soudní dvůr zabýval jenom částí předložených otázek zejména procesní povahy. Zkoumal tedy otázku nezávislosti a nestrannosti nově ustaveného kárného kolegia Nejvyššího soudu v kontextu čl. 47 Listiny a čl. 9 odst. 2 směrnice Rady 2000/78/ES, ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání („směrnice“), a to především s ohledem na podmínky jeho zřízení a jmenování jeho členů.

Podle Soudního dvora na projednávanou věc dopadá jak článek 47 Listiny, který zaručuje právo na účinnou právní ochranu, tak čl. 9 odst. 1 uvedené směrnice, který toto

právo na účinnou právní ochranu znovu potvrzuje. Současně připomněl, že požadavek nezávislosti soudů je částí podstaty práva na účinnou soudní ochranu a základního práva na spravedlivý proces, tedy práv zásadního významu ve vztahu k ochraně práv, která jednotlivcům vyplývají z práva Evropské unie. Tato práva jsou taktéž stěžejní pro zachování hodnot společných členským státům dle čl. 2 Smlouvy o Evropské unii – zejména právního státu. Ze zásady dělby moci vyplývá potřeba zaručit nezávislost moci soudní na moci zákonodárné a výkonné. Vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu pak přísluší, aby v případě neexistence unijní právní úpravy určil příslušné soudy a upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany individuálních práv vyplývajících z unijního právního řádu, přičemž členské státy jsou zodpovědné za to, aby v každém případě zajistily dodržování práva na účinnou právní ochranu uvedených práv tak, jak jej čl. 47 Listiny zaručuje. Tento článek zahrnuje zejména právo každého na to, aby jeho věc byla spravedlivě projednána nezávislým a nestranným soudem a s ohledem na čl. 52 odst. 3 Listiny mu odpovídá čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“). Soudní dvůr proto zdůraznil, že musí dbát na to, aby jím podaný výklad čl. 47 druhého pododstavce zajišťoval úroveň ochrany, která bude v souladu s úrovní, jež je zaručena čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Požadavek nezávislosti zahrnuje dva aspekty. Jak uvedl Soudní dvůr, první, vnější aspekt, předpokládá, že dotčený orgán vykonává své funkce zcela samostatně, není hierarchicky na nikoho vázán ani není nikomu podřízen a od nikoho nepřijímá příkazy či pokyny jakéhokoli původu, čímž je chráněn před vnějšími zásahy nebo tlaky, které by mohly narušit nezávislost rozhodování jeho členů a ovlivnit jejich rozhodnutí. Druhý, vnitřní aspekt, souvisí s pojmem „nestrannost“ a týká se rovného přístupu ve vztahu ke stranám sporu a jejich příslušným zájmům s ohledem na předmět sporu. Záruky nezávislosti a nestrannosti vyžadují existenci pravidel co do složení, jmenování a funkčního období orgánu či jeho členů, jakož i důvodů pro zdr-

žení se hlasování, vyloučení pro podjatost a odvolání jeho členů, které by umožnily rozptýlit případné legitimní pochybnosti jednotlivců o neovlivnitelnosti dotčeného orgánu ve vztahu ke vnějším skutečnostem.

Soudní dvůr se dále věnoval úrovni ochrany poskytované Úmluvou. Připomenul, že pro určení toho, zda je soud „nezávislý“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy je potřeba vzít v úvahu zejména způsob jmenování a délku mandátu jeho členů, existenci ochrany před vnějšími tlaky a to, zda se daný orgán jeví jako nezávislý. Co se týče „nestrannosti“, ta může být posuzována ze subjektivního hlediska s přihlédnutím k osobnímu přesvědčení a chování soudce, jakož i z objektivního hlediska, tedy toho zda soud poskytuje zejména svým složením záruky dostačující k vyloučení jakýchkoliv legitimních pochybností o jeho nestrannosti.

Požadavky práva na účinný opravný prostředek, jenž je zakotven v čl. 47 Listiny, zamezují tomu, aby pro rozhodování případů, kde vyvstane potřeba aplikovat unijní právo, byl pravomocný výlučně soud, který není nestranný a nezávislý. Tak je tomu v případě, kdy okolnosti, za nichž byl takový soud ustaven, jeho vlastnosti a způsob výběru jeho členů mohou vyvolat legitimní pochybnosti v očích jednotlivce o neovlivnitelnosti soudu vnějšími faktory, a to zejména pokud jde o přímý nebo nepřímý vliv zákonodárné a výkonné moci. Je však věcí předkládajícího soudu, aby v konečném důsledku provedl posouzení této otázky. K tomu uvedl, že pouhá skutečnost, že soudci kárného kolegia byli jmenováni prezidentem republiky, automaticky nevede ke vztahu podřízenosti politickým orgánům ani k pochybnostem o jejich nestrannosti, pokud po jmenování vykonávají svou funkci bez toho, aby byli vystaveni nátlaku, a nedostávají pokyny. Navíc, účast Národní rady soudnictví v celém procesu, která navrhuje soudce ke jmenování, může objektivně omezit diskreci prezidenta republiky.

Samotná Národní rada soudnictví však musí být dostatečně nezávislá na zákonodárné a výkonné moci a na prezidentu republiky, jelikož to může být významné pro posouzení toho, zda budou soudci, které navrhne, schopni splňovat požadavky nezávislosti a nestrannosti. Některé ze skutečností, které mohou být relevantní pro takové posouzení, jsou tyto: a) Národní rada soudnictví v novém slože-

ní byla ustavena prostřednictvím zkrácení čtyřletého mandátu členů, kteří do té doby tvořili tento orgán; b) majorita členů volených podle nových pravidel vzchází přímo od orgánů (držitelů) politické moci; c) případná existence nesrovnalostí, kterými mohl být dotčen proces jmenování některých členů Národní rady soudnictví v jejím novém složení, na které poukazuje předkládající soud a které bude muset případně ověřit. Zohlednit je možné rovněž způsob, jakým tento orgán skutečně vykonává svou roli při zajištění nezávislosti soudů a soudnictví. Taktéž je nezbytné zhodnotit, nakolik je možné zajistit účinný soudní přezkum návrhů Národní rady soudnictví s ohledem na to, že proces jmenování prezidentem není sám o sobě předmětem takového soudního přezkumu.

Předkládající soud bude moci rovněž vzít v úvahu další vlastnosti, které charakterizují přímo kárné kolegium. Na tomto místě Soudní dvůr připomenul svůj rozsudek ze dne 24. 6. 2019, Komise proti Polsku (C-619/18), kde konstatoval porušení povinností plynoucích z unijního práva přijetím souboru opatření stanovených ve sporném zákonu o Nejvyšším soudu. Na základě tohoto zákona byla kárnému kolegiu udělena výlučná pravomoc rozhodovat o případech odchodů soudců Nejvyššího soudu do důchodu. Předmětný orgán taktéž požívá vysoké autonomie a v souladu s vnitrostátními zákony může být složen pouze z nově jmenovaných soudců. Jednotlivé zkoumané faktory nemusí samostatně nutně zpochybnit nezávislost kárného kolegia, avšak v případě jejich kombinace už k jejímu zpochybnění dojít může.

V případě, že předkládající soud po provedení posouzení dospěje k závěru, že kárné kolegium není nezávislým a nestranným soudem ve výše nastíněném smyslu, zásada přednosti unijního práva vyžaduje, aby upustil od použití ustanovení vnitrostátního práva vyhrazujícího pravomoc rozhodnout ve sporech v původních řízeních uvedenému orgánu, aby tyto spory mohly být posouzeny soudem splňujícím výše uvedené požadavky nezávislosti a nestrannosti, který by byl v dané oblasti příslušný, kdyby tomu uvedené ustanovení nebránilo.

Livia Ivánková

Rozsudek ze dne 28. 11. 2019 ve věci C-653/19 DK za účasti Specializirana prokuratura

Povinnost unesení důkazního břemene při rozhodnutí o vazbě ve vztahu ke směrnici, která upravuje některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem

Úplné znění

Soudní dvůr Evropské unie v rámci naléhavého řízení o předběžné otázce dospěl k závěru, že článek 6 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/343 ze dne 9. 3. 2016, kterou se posilují některé aspekty presumpce nevinny a právo být přítomen při trestním řízení před soudem [dale také „Směrnice“], ani články 6 a 47 Listiny základních práv Evropské unie [dále také „Listina EU“] nedopadají na vnitrostátní právní předpisy, které podmiňují propuštění vazebně stíhané osoby z vazby tím, že tato osoba doloží existenci nových okolností odůvodňujících propuštění z vazby.

Pan DK byl v Bulharsku obviněn z trestných činů účasti na organizované zločinecké skupině a vraždy. V návaznosti na tato trestní obvinění byl DK vzat do vazby. Pan DK později podal sedm žádostí o propuštění z vazby, které však byly všechny zamítnuty. Na soudním jednání u Specializiran nakazatelen sad („zvláštní trestní soud“) konaném dne 4. 9. 2019 pak podal další žádost o propuštění z vazby. Zvláštní trestní soud se rozhodl řízení přerušit a položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku týkající se možného rozporu bulharského právního řádu s citovanou Směrnicí.

Z bulharských trestních předpisů vyplývá, že poté, co se vazebně stíhaná osoba dostaví k soudnímu jednání, musí soud ověřit, zdali je vazba i nadále opodstatněná. Pokud soud dospěje k názoru, že vazba je v souladu se zákonem, tak tato trvá i nadále. Vazebně stíhaná osoba totiž může být z vazby propuštěna pouze tehdy, pokud prokáže, že jsou dány nové okolnosti odůvodňující její propuštění. Bulharský soud přitom dospěl k závěru, že by výše citovaná právní úprava mohla být v rozporu s ustanovením čl. 6 Směrnice. To by totiž podle jeho názoru mohlo být vykládáno v tom smyslu, že ukládá, aby důkazní břemeno v otázce opodstatněnosti ponechání osoby ve vazbě leželo na obžalobě, a že umožňuje připustit domněnku opodstatněnosti ponechání osoby ve vazbě pouze na případy, kdy je to přiměřené sledovanému cíli a zohledňuje právo na obhajobu. Bulharský soud se taktéž dotazoval na soulad uvedené bulharské právní úpravy s čl. 6 a 47 Listiny EU.

Soudní dvůr uvedl, že s ohledem na čl. 2 Směrnice se tato směrnice vztahuje i na trestní řízení v projednávané věci.

S odkazem na svou dřívější judikaturu (*Milev*, C-310/18[1]) však dodal, že vzhledem k minimální povaze harmonizace sledované touto směrnicí ji nelze vykládat jako úplný a vyčerpávající nástroj, jehož účelem je stanovit všechny podmínky pro přijetí rozhodnutí o vazbě. Nicméně v souladu s čl. 3 a 4 Směrnice nesmí být v rozhodnutí o vazbě vazebně stíhaná osoba označena za vinnou. Směrnice dle Soudního dvora však žádným způsobem neupravuje to, do jaké míry musí být soud rozhodující o vazbě přesvědčen o pachateli trestného činu. Způsob, jakým musí být tímto soudem hodnoceny důkazy, ani rozsah odůvodnění, které musí tento soud poskytnout v odpověď na argumenty, jež jsou před ním vzneseny, nejsou Směrnicí upraveny a řídí se pouze vnitrostátním právem.

Soud dále uvedl, že čl. 6 odst. 1 Směrnice upravuje rozložení důkazního břemene při prokazování viny podezřelé nebo obviněné osoby a odst. 2 téhož článku stanoví, že veškeré pochybnosti v otázce viny mají být vykládány ve prospěch podezřelé nebo obviněné osoby. Z čl. 4 Směrnice pak vyplývá, že Směrnice odlišuje soudní rozhodnutí o vině, které se nutně přijímá až na závěr trestního řízení, a jiné procesní úkony, jako jsou úkony prováděné v rámci trestního stíhání a předběžná rozhodnutí procesní povahy. Skutečnost, že se v čl. 6 odst. 1 a 2 Směrnice hovoří o prokazování „viny“, tedy musí být chápána tak, že toto ustanovení má za cíl upravit rozložení důkazního břemene pouze při přijímání soudních rozhodnutí o vině.

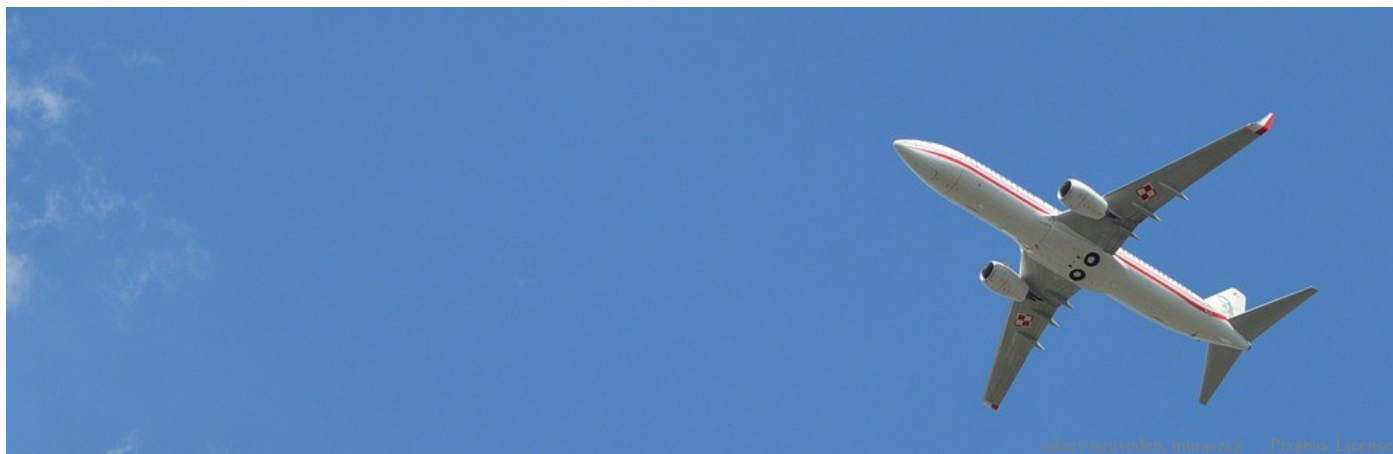
Soudní dvůr tento svůj závěr podpořil i stanoviskem generálního advokáta, který poukázal i na rozdíl mezi body 16 (týkající se čl. 4 Směrnice) a 22 (týkající se čl. 6 Směrnice) recitálu Směrnice, když bod 16 recitálu Směrnice odkazuje na režim použitelný na předběžná procesní rozhodnutí. Na druhou stranu bod 22 recitálu Směrnice se hovoří pouze o procesu umožňujícího prokázat vinu podezřelého. Rozhodnutí o vazbě je nicméně rozhodnutím, jehož účelem není prokázání viny dané osoby, ale pouze rozhodnutí o otázce, zda s přihlédnutím k okolnostem případu musí být vazebně stíhaná osoba z vazby propuštěna.

Soud proto uzavřel, že čl. 6 Směrnice nedopadá na vazební řízení, a tudíž otázka rozložení důkazního břemene

v rámci tohoto řízení se tak řídí pouze vnitrostátním právem. Z tohoto důvodu na toto řízení nedopadají ani čl. 6 a 47 Listiny EU.

[1] Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 19. 9. 2018, *C – 310/18 Milev*.

Petr Barták

Rozsudek ze dne 7. 11. 2019 ve věci C-213/18 Guaitoli a ostatní proti easyJet Airline Co. Ltd.

K rozlišení pravidel mezinárodní příslušnosti v režimu nařízení Brusel I bis a Montrealské úmluvy

Úplné znění

Soudní dvůr se v rozsudku ze dne 7. 11. 2019 ve věci C-213/18 zabýval otázkou určení soudní příslušnosti v přeshraničním sporu, ve kterém cestující letecké dopravy podali žalobu na náhradu škody jak z titulu standardizované náhrady škody podle nařízení č. 261/2004 (dále také „nařízení 261/2004“)[1], tak z titulu individuální náhrady škody podle Montrealské úmluvy. Následně se Soudní dvůr zabýval i výkladem čl. 33 Montrealské úmluvy [2], a to konkrétně tím, zda tento článek určuje soudní příslušnost pouze na mezinárodní úrovni tedy konkrétním státům, nebo i na vnitrostátní úrovni mezi soudy daného státu.

V projednávaném případě uzavřelo sedm cestujících smlouvu o letecké přepravě na zpáteční lety Fiumicino (Itálie) – Korfu (Řecko) s leteckou společností easyJet Airline Company Ltd (dále jen „easyJet“), společností se sídlem ve Velké Británii. Odchozí let byl zpožděn, později zrušen a odložen na další den. Přes formální žádost cestujících jim nebyl nabídnut náhradní let ani možnost stravy či občerstvení či jiná forma pomoci, náhrady nebo vrácení peněz. Zpáteční let byl rovněž zpožděn o necelé tři hodiny. V původním řízení se situací dotčení cestující žalobou u soudu prvního stupně v Římě (v místě bydliště) domáhali paušální a jednotné náhrady škody podle článků 5, 7, 9 a 12 nařízení 261/2004, jakož i náhradu za další škody spadající do oblasti Montrealské úmluvy.

Společnost easyJet proti žalobě podala dvě námitky týkající se místní příslušnosti a hodnoty sporu. Námitku týkající se hodnoty sporu soud zamítl, přičemž u druhé námitky měl soud za to, je třeba určit aplikovatelná pravidla zejména s ohledem na vztah mezi čl. 33 Montrealské úmluvy a čl. 5 nařízení Brusel I [3], jakož i s ohledem na prostor

případně ponechaný vnitrostátním pravidlům pro určení příslušnosti. V tomto ohledu se prvostupňový soud rozhodl řízení přerušit a předložit Soudnímu dvoru celkem tři předběžné otázky týkající se (1) vztahu mezi Montrealskou úmluvou a nařízením Brusel I v případě žaloby na náhradu škody, jež spadá do oblasti působnosti této úmluvy i nařízení 261/2004, (2) určení mezinárodní příslušnosti a vnitrostátní místní příslušnosti na základě čl. 33 odst. 1 Montrealské úmluvy, a (3) uplatňování Montrealské úmluvy samostatně nebo společně s nařízením Brusel I.

Soudní dvůr úvodem podotknul, že žaloba byla podána po 10. lednu 2015, tudíž jsou použitelná ustanovení nařízení Brusel I bis [4], nikoliv nařízení Brusel I, jak bylo uváděno v řízení u italského soudu. Rovněž uvedl, že nároky, jichž se žalobci domáhají, podléhají dvěma režimům odpovědnosti leteckého dopravce vůči cestujícím. Paušální náhrady a náhrady výdajů stanovené v čl. 5, 7 a 9 totiž upravuje nařízení 261/2004 a náhrady další majetkové a nemajetkové újmy upravuje Montrealská úmluva.

Soudní dvůr k první otázce uvedl s odkazem na svou dřívější judikaturu, že nároky založené na nařízení 261/2004 a nároky založené na ustanoveních Montrealské úmluvy se řídí odlišnými právními rámci. Pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti stanovená v Montrealské úmluvě se neuplatní na návrhy podané pouze na základě nařízení 261/2004, jelikož ty musí být posouzeny na základě nařízení Brusel I (nyní na základě nařízení Brusel I bis). Totéž platí i v tomto sporu, kdy jsou nároky založeny současně na ustanoveních nařízení 261/2004 i Montrealské úmluvy současně. Italský soud tak musí svou mezinárodní příslušnost k rozhodnutí o nárocích dle nařízení 261/2004 založit na základě nařízení Brusel I bis a to v souladu

s konstantní judikaturou Soudního dvora, konkrétně na čl. 7 odst. 1, podle něhož je pro určení příslušnosti zásadní místo odletu či příletu letadla. Soudní dvůr dodal, že ve vztahu k nárokům vyplývajícím z Montrealské úmluvy musí italský soud určit svou příslušnost rozhodovat o této části žaloby podle čl. 33 uvedené úmluvy.

K druhé otázce Soudní dvůr uvedl, že čl. 33 Montrealské úmluvy umožňuje žalobci, aby si zvolil, zda podá žalobu na dotyčného leteckého dopravce na území jednoho ze států, které jsou smluvními stranami, buď u soudu, kde má dopravce sídlo, u soudu hlavního místa jeho podnikání, u soudu v místě jeho podnikání, ve kterém byla přepravní smlouva sjednána, nebo u soudu v místě určení dotčeného letu. S odkazem na bod 61 stanoviska generálního advokáta pak Soudní dvůr dodal, že toto ustanovení se předně vztahuje na „území jednoho ze smluvních států“ a následně na soud na takovém území, který se může prohlásit za příslušný *ratione loci* prostřednictvím přesných hraničních určovatců. K takovému závěru lze totiž dojít i s ohledem na účel úmluvy. Z její preambule vyplývá, že smluvní strany uzavřely úmluvu za účelem ochrany zájmů spotřebitelů na jedné straně, ale i za účelem spravedlivého vyvážení zájmů, které jsou dotčeny.

Výklad, podle kterého Montrealská úmluva upravuje nejen rozdělení soudní příslušnosti mezi smluvní státy této úmluvy, nýbrž i rozdělení místní příslušnosti mezi soudy každého z těchto států, přitom může přispět k dosažení cíle posíleného sjednocení (vyjádřeného v preambuli Montrealské úmluvy), k ochraně zájmů spotřebitelů a současně poskytuje spravedlivou rovnováhu ve vztahu k zájmům

leteckých dopravců. S ohledem na výše uvedené je proto podle Soudního dvora nutné čl. 33 odst. 1 Montrealské úmluvy vykládat tak, že upravuje nejen rozdělení soudní příslušnosti mezi smluvní státy úmluvy, ale i konkrétní rozdělení místní příslušnosti mezi smluvní strany této úmluvy.

Ke třetí otázce Soudní dvůr nakonec uvedl, že s ohledem na jím poskytnutou odpověď na druhou otázku není již třeba na tuto otázku odpovídat.

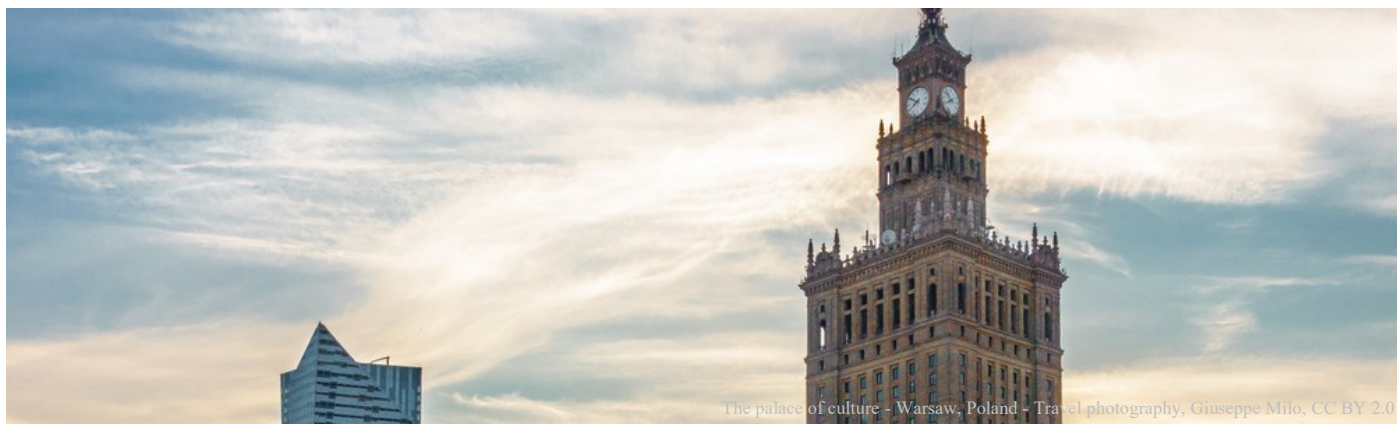
Matouš Lepiarz

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/91.

[2] Montrealská úmluva o odpovědnosti leteckého dopravce.

[3] Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

[4] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

The palace of culture - Warsaw, Poland - Travel photography, Giuseppe Milo, CC BY 2.0

Rozsudek ze dne 5. listopadu 2019 ve věci C-192/18 Evropská komise proti Polské republice

K protiprávnosti rozdílného snížení věkové hranice odchodu do důchodu polských soudců podle jejich pohlaví a s tím spojená možnost ovlivňování justice mocí výkonnou

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr Evropské unie vyhověl žalobě Komise proti Polsku, podle které země svými kroky porušuje závazky člena Unie. Jedná se jednak o povinnost udržování rovných podmínek u žen a mužů a zároveň zajištění účinné právní ochrany v oblastech pokrytých právem EU.

Dne 12. července 2017 přijalo Polsko zákon, kterým se snížila věková hranice odchodu do důchodu pro soudce obecných soudů, Nejvyššího soudu a státních zástupců na 65 let u mužů, respektive na 60 let pro ženy. Zákon dále stanovil, že dotyčná osoba je oprávněna předložit prohlášení, v němž vyjádří vůli prodloužit dobu aktivního výkonu funkce až do svého 70. roku věku. Právomoc udělit souhlas s tímto prodloužením pak byla svěřena ministru spravedlnosti, jenž měl při svém rozhodnutí brát mj.

v potaz pracovní vyčerpání jednotlivých soudců.

Komise informovala Polsko o tom, že tato novela je dle jejího názoru v rozporu s unijním právem. Polsko s odůvodněným stanoviskem, které Komise Polsku zaslala, nesouhlasilo a porušení unijního práva popíralo. Komise se tak obrátila se svou žalobou na Soudní dvůr. V ní Komise tvrdila, že uvedený zákon byl v rozporu s uplatňováním zásady rovných příležitostí pro obě pohlaví, zakotvenou v čl. 157 SFEU [1] a rovněž v čl. 5 písm. a) a čl. 9 odst. 1 písm. f) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES (dále také „směrnice 2006/54“). Dále Komise namítala nesoulad zákona s čl. 19 odst. 1 druhého pododstavce SEU [2], který stanovuje členským státům povinnost zajistit právní ochranu v oblastech pokrytých právem Unie. Tím, že by ženy mohly jít do penze o 5 let dříve než muži, by podle Komise vznikala neopodstatněná nerovnost v systému sociálního zabezpečení bývalých státních zaměstnanců ve prospěch žen. Především by však mohlo dojít k ohrožení nezávislosti justice, jelikož soudci, kteří by chtěli svou funkci vykonávat i po překročení věkové důchodové hranice, by mohli svá rozhodnutí formulovat tak, aby se nestali terčem kritiky ze strany exekutivy. Je tomu tak zejména s ohledem na pravomoc ministra spravedlnosti rozhodnout o dalším profesním životě soudce bez řádného odůvodnění a bez možnosti soudního přezkumu. Dle Komise by tato novela mohla představovat nástroj k odvolání „nepohodlných“ soudců.

Polská strana argumentovala tím, že se na důchodový systém nevztahuje směrnice 2006/54, nýbrž směrnice Rady 79/7/EHS, jejíž čl. 7 odst. 1 písm. a) členským státům umožňuje vyloučit z oblasti působnosti této směrnice otázku stanovení důchodového věku k přiznání důchodu. Polsko zároveň tvrdilo, že rozdílný věk pro odchod do penze je projevem pozitivní diskriminace s přihlédnutím k mateřství a výchově dětí, tedy k faktorům ztěžujícím ženám kariérní postup. V souvislosti s druhým bodem žaloby stát zpochybňuje názor Komise o porušení čl. 19 odst. 1 druhého pododstavce SEU ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny. V tomto případě dle Polska nešlo o uplatňování unijního práva, ale o přijímání organizačních pravidel týkajících se uplatňování unijního práva, přičemž na změnu těchto pravidel Unie nemá pravomoc. Navíc se nejedná o svévolný zásah do zásady neodvolatelnosti soudců, protože ta se vztahuje jen na soudce v aktivní službě a sporná úprava pouze sjednocuje věk pro odchod do důchodu s jinými pracovníky. Svěvolné není ani rozhodování o prodloužení aktivního výkonu služby, jelikož jeho zamítnutí je přijatelné pouze tehdy, je-li odůvodněno nízkým pracovním nasazením dotyčného soudce.

Soudní dvůr uvedl, že důchodový systém týkající se soudců a státních zástupců spadá pod pojem „odměna“ dle čl. 157 SFEU, dle kterého každý členský stát zajistí uplatnění zásady stejné odměny mužů a žen za stejnou práci. Výše takové odměny je přitom obvykle závislá na předchozím platovém ohodnocení a délce pracovního poměru. Obdobně není dle Soudního dvora pochyb o tom, že předmetný důchodový systém spadá do působnosti směrnice

2006/54, jelikož splňuje tři kritéria stanovená judikaturou Soudního dvora, a sice že starobní důchod stanovený tímto režimem se týká pouze určité kategorie pracovníků, odvíjí se přímo od odpracované doby a jeho výše je vypočtena na základě posledního dosaženého platu. Dotčený polský zákon tak zavádí diskriminační podmínky na základě pohlaví, pokud jde o okamžik, ke kterému mohou osoby začít využívat výhod těchto sociálních systémů. Soudní dvůr tak zamítl argument Polska, že tento předpis představoval pozitivně diskriminační opatření, jelikož takové opatření musí napravovat těžkosti, které ženám ztěžují profesní život. Dřívější odchod do penze však tyto překážky nijak neulehčuje.

Ke druhému bodu žaloby Soudní dvůr uvedl, že vnitrostátní pravidla organizace soudnictví jsou přezkoumatelná Uní z hlediska čl. 19 odst. 1 druhého pododstavce SEU, jelikož toto ustanovení se vztahuje na „oblasti pokryté právem Unie“ a to bez ohledu na situaci, v které členské státy uplatňují toto právo ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny základních práv EU. Organizace soudnictví v členských státech sice spadá do pravomoci těchto států, nic to však nemění na tom, že při výkonu této pravomoci musí členské státy dodržovat povinnosti, které pro ně vyplývají z unijního práva, a konkrétně z čl. 19 odst. 1 druhého pododstavce SEU. V projednávaném případě se jedná o orgány uplatňující unijní právo, u kterých je nezbytné, aby byla zajištěna ochrana jejich nezávislosti. Tato nezávislost vyžaduje, aby byla funkce vykonávána zcela samostatně a nestranně. Samo o sobě nelze tvrdit, že pravomoc daná ministru spravedlnosti tuto zásadu porušuje, nicméně nastavení hmotněprávních a procesních podmínek tohoto rozhodovacího procesu může vyvolávat oprávněné pochybnosti vzhledem k neovlivnitelnosti soudců. To zejména s ohledem na vágnost a neověřitelnost kritérií, na základě kterých má být o prodloužení funkčního období rozhodováno.

Neovlivnitelnost soudců dle Soudního dvora vyžaduje ve vztahu k vnějším zásahům či tlakům určité záruky, které soudce budou chránit – např. záruka neodvolatelnosti. K tomu je potřeba, aby soudce mohl zůstat ve funkci až do skončení svého funkčního období, bylo-li stanoveno na dobu určitou. Od této zásady se dá odchýlit, pouze pokud to odůvodňují naléhavé legitimní důvody a při dodržení zásady proporcionality. V tomto případě kombinace opatření (snížení věku k odchodu do důchodu a svěření pravomoci ministru spravedlnosti rozhodnout o prodloužení funkčního období soudce) zásadu neodvolatelnosti podle Soudního dvora porušuje. Navíc tato kombinace může vyvolat dojem, že má umožnit ministru spravedlnosti vytlačit některé skupiny soudců činných v rámci polských obecných soudů, a současně ponechat jinou část těchto soudců ve funkci. Soudní dvůr tak vyhověl oběma žalobním návrhům Komise.

Jan Slánský

[1] Smlouva o fungování Evropské unie.

[2] Smlouva o Evropské unii.

Rozsudek ze dne 7. 11. 2019 ve spojených věcech Kanyeba, Nijs a Dedrooga, C-349/18 až C-351/18

Povaha právního vztahu mezi cestujícím a železniční společností v případě nezakoupení cestovního dokladu a případná moderace smluvní pokuty jako důsledku ujednání zneužívající povahy

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Soudní dvůr Evropské unie (dále také „Soudní dvůr“) ve svém rozsudku ve spojených věcech C-349/18 až C-351/18 dospěl k závěru, že čl. 3 bod 8 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1371/2007 ze dne 23. října 2007 o právech a povinnostech cestujících v železniční přepravě (dále také „nařízení“), musí být vykládán v tom smyslu, že situace, v níž cestující nastoupí do volně přístupného vlaku s úmyslem cestovat, aniž si opatřil přepravní doklad, spadá pod pojem „přepravní smlouva“. Zároveň čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (dále také „směrnice“), neumožňuje vnitrostátnímu soudu snížit pokutu uloženou spotřebiteli namísto vyloučení použití celého dotčeného ujednání ve vztahu k uvedenému spotřebiteli, pokud dospěje k závěru o zneužívající povaze ujednání o smluvní pokutě obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem.

Žalovaní v původním řízení byli v souladu s přepravními podmínkami Národní společnosti belgických železnic (dále také „SNCB“) penalizováni za jízdu vlakem bez platné jízdenky. Žádný z cestujících nevyužil alternativní možnosti zaplacení, načež SNCB zahájila řízení u smírčího soudu v Antverpách. Požadovala, aby bylo cestujícím uloženo zaplatit částky 880,20 EUR; 1 103,90 EUR a 2 394 EUR navýšené o náklady řízení. SNCB tvrdila, že právní vztah v původním řízení neměl povahu smluvní, nýbrž že se jednalo o vztah plynoucí z právního předpisu (mající formu nařízení), neboť žalovaní si nezakoupili cestovní doklad. Soudní dvůr se proto zabýval povahou tohoto právního vztahu v kontextu výše uvedeného nařízení a směrnice.

Soudní dvůr rozhodl, že SNCB tím, že poskytuje volný přístup ke svým vlakům a cestující tím, že nastoupí do těchto vlaků s úmyslem cestovat, prokazují svůj souhlas s uzavřením smluvního vztahu, čímž jsou podmínky nezbytné ke vzniku přepravní smlouvy v zásadě splněny. Pokud jde o otázku, zda je pro účely posouzení existence přepravní smlouvy zásadní držení jízdenky, Soudní dvůr konstatoval, že jízdenka je pouhým nástrojem, který zhmotňuje přepravní smlouvu ve smyslu nařízení. Pojem „přepravní smlouva“ je nezávislý na držení jízdenky

a vztahuje se tedy na situaci, kdy cestující nastoupí do volně přístupného vlaku za účelem cestování i bez této jízdenky. V případě neexistence takového ustanovení v právním předpise, není tímto výkladem dotčena platnost předmětné smlouvy nebo důsledků, jež mohou být spojeny s neplněním smluvních závazků jednou ze stran, které se nadále řídí použitelným vnitrostátním právem.

Co se týče pravomoci předkládajícího soudu zmírnit smluvní pokutu v případě konstatování její zneužívající povahy, Soudní dvůr poznamenává, že toto ujednání je součástí všeobecných přepravních podmínek SNCB, u kterých vnitrostátní soud uvádí, že jsou považovány za obecně závazné z důvodu jejich nařizovací povahy a že jsou předmětem oznámení ve sbírce úředních tisků státu. Takové smluvní podmínky, které odrážejí zejména závazná právní a správní ustanovení, směrnici podle jejího čl. 1 odst. 2 nepodléhají.

Podle Soudního dvora však zmíněné vyloučení z oblasti působnosti směrnice vyžaduje splnění dvou podmínek: smluvní ujednání musí být odrazem právního nebo správního ustanovení a toto ustanovení musí být závazné, přičemž to, zda byly podmínky splněny, musí posoudit vnitrostátní soud.

Za situace, že tyto podmínky nejsou splněny a vnitrostátní soud má za to, že dotčené ujednání spadá do působnosti směrnice, nelze čl. 6 odst. 1 vykládat tak, že umožňuje vnitrostátnímu soudu snížit pokutu uloženou spotřebiteli namísto vyloučení použití celého dotčeného ujednání ve vztahu k uvedenému spotřebiteli, pokud dospěje k závěru o zneužívající povaze ujednání o smluvní pokutě obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi prodávajícím nebo poskytovatelem a spotřebitelem. Rovněž brání vnitrostátnímu soudu v tom, aby toto ujednání nahradil ustanovením vnitrostátního práva dispozitivní povahy, s výjimkou případů, kdy by dotčená smlouva nemohla nadále existovat v případě zrušení zneužívajícího ujednání a kdy by zrušení smlouvy jako celku vystavilo spotřebitele zvláště nepříznivým následkům.

MONITORING LITERATURE

System evropského práva

- Spieker L. D. Breathing Life into the Union's Common Values: On the Judicial Application of Article 2 TEU in the EU Value Crisis, *German Law Journal*, Volume 20, č. 8/2019.
- Polomarkakis A.K. From Economic to Symbiotic Constitutionalism: A Belated Post-Lisbon, Post-Crisis Transformation? *European Public Law*, č. 3/2019.

Základní práva a ústavní soudnictví

- Lemmens K. Protocol No 16 to the ECHR: Managing Backlog through Complex Judicial Dialogue? *European Constitutional Law Review*, č. 4/2019.
- Slosser J. L. Components of Legal Concepts: Quality of Law, Evaluative Judgement, and Metaphorical Framing of Article 8 ECHR, *European Law Journal*, č. 6/2019.
- Smith M. Staring into the abyss: A crisis of the rule of law in the EU, *European Law Journal*, č. 6/2019.
- Drinóczi T., Bień-Kacala A. Illiberal Constitutionalism: The Case of Hungary and Poland, *German Law Journal*, č. 8/2019.

Evropské civilní právo

- Olha O. Cherednychenko. Rediscovering the public/private divide in EU private law, *European Law Journal*, 2019.
- Dutta A. Private divorces outside Rome III and Brussels II bis? The Sahyouni gap, *Common Market Law Review*, č. 6/2019.
- Borucki, C. When Healthcare Goes up in Tobacco Smoke: A Selective Healthcare System from a (European) Human Rights Perspective. *Utrecht Law Review*, č. 3/2019.
- Verheyen, T. Modern Theories of Product Warnings and European Product Liability Law, *Utrecht Law Review*, č. 3/2019.
- Bronckers M, Gruni G. Taking the enforcement of labour standards in the EU's free trade agreements seriously, *Common Market Law Review*, č. 6/2019.

Jan Bena

Příspěvky nejsou oficiálními vyjádřeními Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

4/2019
BULLETIN

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA